

Politiska riktlinjer

*Antagna av Socialdemokraternas 35:e ordinarie kongress
den 29 oktober – 3 november 2005 i Malmö*

1. VI TROR PÅ FRAMTIDEN

Vi lever i en fantastisk tid. Demokratierna blir fler. Människor reser sig ur svält, förtryck och analfabetism. Världens samlade välstånd stiger. De senaste tio åren har inneburit en fantastisk resa, med en snabb och fascinerande utveckling.

Det har blivit möjligt att hålla löpande kontakt tvärs över jordklotet via mobiltelefon och sms. Nyheter når ut över hela världen, samtidigt. För tio år sedan hade få varit ute på Internet och knappt någon som inte jobbade med det visste vad bredband var.

Forskning och ny teknik erbjuder helt nya möjligheter – för industrin lika mycket som för vården och omsorgen. Läkemedlen blir billigare och mer träffsäkra. Nya behandlingsmetoder för att bota starr, magsår och cancer har inneburit en revolution i det tysta för Sveriges sjuka. I svenska kommuner och industrier har energiproduktionen lagts om – vi förbrukar mindre, men får ut mer.

Det är inte bara världens ekonomier som flätas allt tätare samman, utan också vi människor. Aldrig tidigare har en uppväxande generation haft så stora möjligheter att resa och möta nya människor, kulturer och intryck som dagens.

Flera globala skeenden pågår som förändrar villkoren för alla.

Globaliseringen av ekonomier och marknader har under det nya millenniets första år stigit in i människors vardag. Löntagarna möter nya hot om låga löner och sämre trygghet. Företagarna möter en hårdnande internationell konkurrens.

Kunskapssamhället arbetsmarknad är i ständig utveckling. Allt fler arbetstillfällen växer fram i tjänstesektorn. Kraven på utbildning ökar – i alla sektorer. Alla kommer att behöva utbilda sig, och utbilda sig igen.

Den demografiska utvecklingen påverkar världen. I Europa åldras befolkningarna. Att allt fler får leva längre och friskare liv är en fantastisk framgång. Men det för med sig nya krav på välfärden, och det förändrar mönstren för både konsumtion och produktion.

Människor kan som aldrig förr pendla och resa – inom och över nationsgränserna. I Sverige flyttar allt fler mellan regioner. Nya möjligheter öppnas för att studera, jobba eller leva en period i ett annat land. I Sverige har var femte person utländsk bakgrund. Mångfalden berikar och vidgar våra perspektiv.

Global uppvärmning och klimatförändringar ställer kampen mot miljöförstöring i ett nytt ljus. Stormar, skyfall och värmeböljor – det blir uppenbart att solidariteten måste sträckas ut över nations- och generationsgränser.

Dessa stora skeenden griper in i vår vardag. De förändrar de frågor vi ställer om vår samtid och vår framtid, vår oro och våra förväntningar. Kan jag ta barnen till badplatsen eller är vattnet fullt av alger? Vad ska jag göra om mitt företag flyttar produktionen utomlands? Kommer välfärden att räcka till när jag blir äldre? Vågar jag drömma om att bilda familj och skaffa en bostad?

Samtidigt – utvecklingen gör att vi kommer närmare många av de mål vi strävat efter!

Med en stark utveckling i Sverige och växande resurser ska vi minska klyftorna ytterligare, trycka tillbaka inkomstskillnaderna och öka satsningarna på rättvisa och välfärd. Med växande välstånd i världen och en allt mer spridd insikt om att utvecklingen i olika länder hänger samman har vi större möjligheter än någonsin att utrota världens fattigdom.

För en reformistisk arbetarrörelse är det en uppfordrande möjlighet.

Vi ska bygga en bro till framtiden – en bro som är öppen för alla.

Den bro vi bygger ska gå över nationsgränser. Bron går över ett stärkt europasamarbete som blir en demokratisk motvikt till det globala kapital som flyttar fram sina positioner. Med en procentmålet för biståndet skapar vi fler chanser för människor och länder och möjligheter för nya marknader att växa fram. När barn i världen exploateras, utsätts för våld och berövas skolgång och sjukvård - då stärker vi arbetet för barns

rättigheter. När människor tvingas fly undan förtryck och krig ska de mötas med solidaritet.

Vi ska bygga en bro till en framtid i full sysselsättning. En aktiv arbetsmarknadspolitik, stabil ekonomi och en industri i världsklass lägger grunden. Vi ska konkurrera med kompetens – inte lägre löner! Bron ska bygga på entreprenörskap och en stärkt internationell facklig kamp. Vi tar strid för kollektivavtal i en tid då löntagarnas trygghet utmanas av högerkrafter.

Vår bro ska byggas på en stark grund av kunskap och forskning. Vi socialdemokrater tror på människan, på hennes nyfikenhet och vilja att spränga gränser. Vi vill ha en skola som är till för alla – där kunskap och färdigheter sätts främst och där varje elev får det stöd som krävs för att nå målen. Högskoleutbyggnaden fortsätter. Vi satsar en procent av BNP i offentliga medel på forskning. När innovationsklimatet blir avgörande för vårt lands ekonomiska framgångar satsar vi på kompetens och nya vetenskapliga rön.

Vi ska bygga det gröna folkhemmet. Med målmedvetna satsningar på ny och resurseffektiv teknik och viljan att gå före ska vi bryta det svenska oljeberoendet till 2020. När miljö och klimat hotas driver vi på ännu hårdare internationellt och ökar takten i den gröna omställningen.

Vi ska bygga en bro på integration och jämlikhet. Sverige ska vara ett tryggt land i sammanhållning. Människor i alla delar av Sverige ska få del av utvecklingen – oavsett om man lever i storstädernas förorter eller glesbygdens samhällen. Diskriminering på grund av ålder, kön, ursprung, sexuell läggning och funktionshinder kan aldrig accepteras. Alla människor är lika mycket värda. När främlingsfientlighet sprider sig skärper vi kampen för mångfald - mot rasism, antisemitism och islamofobi. Jämställdheten har ökat. Som feministiskt parti är vi socialdemokrater stolta över det, men långt ifrån nöjda. Vi vill ha ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen. Med en offentlig sektor som går före ska arbetsmarknaden jämställas.

Välfärd och trygghet ska fördelas efter behov – inte betalningsförmåga. Sverige ska bli världens bästa land att åldras i. Därför ska stora satsningar göras på äldreomsorgen under den närmaste tioårsperioden. En bra sjukvård ska bli ännu bättre. Tillgängligheten ska öka. Vårt land ska fortsatt vara världens barnvänligaste. Ungdomars utsatta situation på arbets- och bostadsmarknaden ska förbättras. Ingen ska behöva känna sig utanför. Vi vet att trygga människor vågar – och att inget kan vara viktigare i en tid av stora förändringar. När marknaden hotar välfärdens grundprinciper håller vi tillbaka vinstintressen och slår fast att välfärden ska betalas gemensamt via skatten.

Den svenska välfärdsmodellen är framgångsrik. Internationella undersökningar bekräftar det gång på gång – Sverige är ett av världens mest moderna länder. Sverige klarar den pågående samhällsomvandlingen väl. Här växer nya jobb fram när gamla försvinner. Vi har höga skatter – och en stark ekonomi i tillväxt med en välutbildad och kreativ befolkning. Vi har visat att utvecklingen blir starkare om alla får vara med och ingen lämnas utanför.

Vår välfärdsmodell skapar jämställda och jämlika villkor. Den ska vi inte överge. Den ska vi utveckla och bygga starkare!

I det arbetet behövs alla. Välfärden bärs upp av dig och av mig tillsammans. Den är ett kontrakt mellan människor, ett handslag om både rättigheter och skyldigheter, ett löfte om eget ansvarstagande och omtanke om varandra. Ytterst är välfärden ett praktiskt uttryck för demokrati och varje människas lika värde.

Som vi skriver i vårt partiprogram:

”Vårt mål är ett samhälle utan över- och underordning, utan klasskillnader, könssegregation och etniska klyftor, ett samhälle utan fördomar och diskriminering, ett samhälle där alla behövs och alla får plats, där alla har samma rätt och samma värde, där alla barn kan växa till fria och självständiga vuxna, där alla kan styra sina liv och sin vardag och i jämlik och solidarisk samverkan söka de samhälleliga lösningar som gagnar det gemensamma bästa.”

Alla ska med. Så enkelt är det.

2. FULL SYSSELSÄTTNING – ARBETE ÅT ALLA

2.1 Inledning

Arbete är grunden för välfärd, välstånd och människors personliga utveckling. Den som har arbete känner sig mer uppskattad, har bättre hälsa och upplever större frihet än den som går utan. Därför är full sysselsättning socialdemokratins allt annat överskuggande mål.

För att klara tillväxten och välfärden krävs att vi tar tillvara all den kunskap och vilja till arbete som finns hos de människor som idag står utanför arbetsmarknaden. Det är en stor utmaning, men också en betydande möjlighet. Ska vi klara det krävs en offensiv arbetsmarknads- och näringspolitik. Det krävs också en reformering av arbetslivet och arbetsorganisationen. Vi måste få ett arbetsliv som anpassar sig efter människorna, som tar tillvara våra olikheter och som låter oss organisera våra liv och vårt arbete olika under olika skeden av livet.

Också den moderna arbetsmarknaden måste ha utrymme för den som i arbetsgivarens ögon inte är högproduktiv i alla skeden av livet. Vi behöver både en stark arbetsrätt och ansvarskänsla hos arbetsgivarna.

Nu blåser förändringens vindar över svensk arbetsmarknad. På samma sätt är det i andra länder. Nya företag och organisationer bildas, andra omstruktureras eller läggs ned. Helt nya branscher växer fram. Nya yrkestitlar uppstår när nya tjänster eller behov förändras. Gamla jobb och arbetsuppgifter – inte sällan tunga och farliga – försvinner i takt med den tekniska utvecklingen. Idag finns många datakonsulter och informatörer – yrkesgrupper som var okända för bara några årtionden sedan – men färre textil- och varvsarbetare än förr. Vi byter arbete oftare än tidigare. Bara i Sverige omsätts 900 000 jobb varje år. Det blir färre guldklockor, men samtidigt fler erfarenheter och ökade kunskaper från ett rikt arbetsliv. Men det blir också fler perioder av arbetslöshet. Inga branscher och inga yrken är förskonade från uppsägningar. Det finns i den meningen inga säkra anställningar. Företag och organisationer struktureras om både när det går bra och när det går dåligt. Allt ska ständigt göras lite fortare, lite bättre, lite effektivare. Det ställer stora krav på trygg och kompetent arbetskraft. Det ställer krav att företagen tar socialt ansvar vid nedläggningar. Det förklarar i sin tur varför Sverige – med vår svenska välfärdsmodell – lyckas bra i den internationella konkurrensen. Produktivitetens utvecklingen i den svenska industrin är en av världens snabbaste.

Under de senaste tio åren har vi gjort stora satsningar för att möta denna utveckling. Stora investeringar har gjorts i utbildning och forskning. Den offentliga ekonomin har stärkts och räntorna är rekordlåga. Sysselsättningen har ökat med 290 000 personer sedan 1994. Sverige har lägre öppen arbetslöshet och högre sysselsättning än genomsnittet i EU-länderna, särskilt bland kvinnor och äldre.

För de resultaten är vi socialdemokrater stolta. Men vi är inte nöjda. Alldeles för många människor är fortfarande arbetslösa. Arbetslösheten dränerar människors självkänsla och ökar klyftorna i samhället. Samtidigt är arbetslöshet ett slöseri med våra gemensamma resurser. När det finns så många behov som behöver mötas är det orimligt att inte ta tillvara allas kunskap och erfarenhet. Ernst Wigforss ställde en gång frågan: Har vi råd att arbeta? På dagens arbetsmarknad är frågan fortfarande lika aktuell. Svaret är lika självklart idag. Vi har råd att arbeta. Alla behövs.

Vi socialdemokrater har visat att det går att minska den öppna arbetslösheten. År 2000 var den öppna arbetslösheten nere i fyra procent. Sedan dess har den internationella konjunkturen vänt och arbetslösheten har stigit. Nu går ekonomin åt rätt håll igen. Det gör det lättare att pressa tillbaka arbetslösheten. Målet är full sysselsättning. Något annat mål kan, vill och ska arbetarrörelsen aldrig ha.

2.2 Trygghet på vägen från gamla jobb till nya

Att fundera över om det inte är dags att byta arbete kan vara en bra känsla. Det finns en lockelse i det – att våga klivet, att få lära sig nya saker, ta ett växande ansvar, lära känna nya arbetskamrater. Det är också något som är bra för samhället. När människor växer med nya uppgifter ökar våra gemensamma kunskaper och resurser. Men varje människa som fått värk i rygg och nacke, eller som börjar få svårt att sova på grund av jobbiga tankar om arbetet och chefen, eller plötsligt blivit varslad – vet också hur oändligt tungt det kan vara att lämna sitt arbete. Man blir i ett slag av med den trygghet, gemenskap och mening som jobbet har stått för. I tider av snabb omvandling kommer fler att behöva ta det tunga steget. Drabbas man därtill av en personlig ekonomisk katastrof kan uppgiften bli övermäktig.

Vi socialdemokrater vägrar se en utveckling där en period av arbetslöshet innebär att man tvingas oroa sig för sin ekonomi, kanske förklara för barnen att man behöver flytta till ett billigare boende – i stället för att ägna sig

helhjärtat åt att söka ett nytt jobb. Krav ska ställas, men det är ovärdigt ett välfärdssamhälle att lägga hela den ekonomiska bördan av arbetslösheten på den enskilde – som oftast inte själv kan påverka om jobbet försvinner.

Tvärtom är vi övertygade om att trygghet är avgörande för hur väl vi som människor klarar en snabb omvandling. Tryggheten är produktiv, den skapar utveckling, eftersom trygga människor vågar. Trygga människor orkar ställa om, se också det positiva, ta nya tag. Den som är otrugg klamrar sig hellre fast vid det gamla. Här går en tydlig ideologisk skiljelinje: Ska vi möta arbetslösheten med sänkta löner eller chans till utbildning? Ska den arbetslöse och sjuke skylla sig själv, eller har vi ett gemensamt ansvar för varandra? Är ensam stark, eller är vi starka tillsammans?

Varje person som behöver hjälp med att ta sig in på arbetsmarknaden eller som befinner sig i övergången från ett gammalt jobb till ett nytt ska få individuell hjälp – oavsett om det gäller värdering av kunskaper, kompetenshöjning, rehabilitering, specialisering eller flytt till en ny ort. Arbetsmarknadspolitiken ska utformas utifrån lokala, regionala och nationella behov. Ambitionen ska vara att vidareutveckla och stärka det reella lokala inflytandet över arbetsmarknadspolitiken. Bara på så sätt kan vi effektivt matcha de arbetslösas resurser med arbetsmarknadens behov och ligga steget före och gripa in när företagens och den offentliga sektorns behov skiftar eller bristyrken riskerar att uppstå. Alla kan bidra till utvecklingen – inte bara de med hög kompetens och lång erfarenhet, inte bara de fullt friska eller svenskfödda.

Svenska löntagare utmanas nu av krav på kraftigt försämrade arbetslöshetsförsäkring och en nedrustad arbetsmarknadspolitik. Arbetarrörelsen vill öka tryggheten och ta kampen mot arbetslösheten:

En arbetsmarknadspolitik som ligger steget före. Vi vill utveckla nya broar att gå på, från det gamla till det nya. Alla som förlorar sitt arbete ska få stöd snabbt, och stödet ska vara anpassat efter var och ens behov. För att klara de utmaningar som finns på arbetsmarknaden krävs ett bättre samarbete mellan arbetsförmedling, fackliga organisationer, arbetsgivare och andra aktörer. Alla ska veta att man kan vända sig till arbetsförmedlingen för kvalificerad hjälp. Praktikplatser, plusjobb och prova-på-jobb ska utvecklas. Arbetsmarknadspolitiken måste också samverka med de insatser som görs genom trygghets- och omställningsavtal av arbetsmarknadens parter.

Krafttag mot ungdomsarbetslösheten. Många unga har stora svårigheter att komma in på arbetsmarknaden. Det föder ett utanförskap som vi inte kan acceptera. Allra mest utsatta är de som inte avslutat grundskola och gymnasium. Ingen ung människa ska behöva gå utan arbete eller utbildning. Alla ska ges möjlighet till egen försörjning. Kampen för att ungdomar ska få jobb, utbildning eller del av aktiva åtgärder är därför extra viktig. Vi vill införa lärlingsplatser där utbildningen i kärnämnen och yrkesanpassade ämnen förläggs till en eller flera arbetsplatser. Vi vill också göra särskilda satsningar på arbetslösa akademiker genom praktikplatser i privata företag och tidigare lagda anställningar inför kommande generationsväxlingar i den offentliga sektorn. Männskor med yrkeserfarenhet som saknar formell kompetens ska få möjlighet att validera sin kompetens.

Ett jämlikt samhälle – bättre integration. Att som invandrare få ett arbete – med arbetskamrater och nya arbetsuppgifter – är ofta det bästa sättet att lära känna ett nytt land. Vi vill att alla som har kommit till Sverige som flyktingar så snabbt som möjligt ska få börja arbeta. Etableringen för nyanlända måste därför förbättras. Alla ska få en tydlig handlingsplan där gemensamma åtaganden specificeras – från den enskilde och från samhället. För detta krävs en utvecklad samverkan mellan myndigheter och organisationer. Språkstudier ska kunna ske parallellt med arbete och praktik, och arbetet med validering och certifiering ska intensifieras. Särskilda satsningar behövs mot diskriminering och långtidsarbetslöshet. Vi vill se generösa anställningsstöd och andra satsningar för dem som har varit arbetslösa länge. Sysselsättningen bland invandrare svenskar måste öka kraftigt.

Alla behövs. Att ha ett fysiskt eller psykiskt funktionshinder är ännu förtvivlat ofta lika med att bli diskriminerad. Att känna sig utesluten, nonchalerad, isolerad eller kränkt är ingen ovanlighet – vare sig i vardagslivet eller i yrkeslivet. Som grupp har funktionshindrade sämre ekonomi, sämre utbildning och svårare att få arbete än andra. Det är en signal till många människor att deras insatser inte behövs – en signal som för oss socialdemokrater är oacceptabel. Vi vill att alla ska ha samma självklara rätt till ett aktivt liv. Ett handikapperspektiv måste genomsyra politiken, på alla nivåer, i alla delar. För att upprätthålla och skapa fler arbetstillfällen och stärka människor som därigenom får arbete vill vi också höja taket i lönebidraget. Vi vill säkerställa att höjningen medför att fler kan anställas i allmännyttiga organisationer. För allmännyttiga organisationer ska ersättningen fortsätta att vara 90 procent.

Höjt tak i a-kassan. Inkomstryggheten ska inte urholkas av prisstegringar. Idag får långt ifrån alla ut 80 procent av sin lön vid arbetslöshet. Det är en oroande utveckling. Inga arbetslösa ska tvingas acceptera underbetalda jobb

med dåliga arbetsvillkor. Under nästa mandatperiod vill vi höja taket i a-kassan kraftigt så att de allra flesta får 80 procent av sin lön i ersättning vid arbetslöshet. Fackföreningarnas ansvar för a-kassan ska stärkas och finansieringen av försäkringen får inte vältras över på individerna.

2.3 Trygga löntagare

Hög tillväxt, hög produktivitet, snabb omvandling och fler nya jobb – det är en utveckling som i långa stycken är positiv och som kan bidra till att ge de allra flesta ökade möjligheter, om den kan ske utan att oron ökar och otryggheten sprider sig. Därför är rätten till arbete, trygga anställningsvillkor, och löner som innebär att man kan försörja sig viktigare än någonsin. Det är också avgörande för att kvinnor ska få samma villkor och livsmöjligheter som män.

Den svenska modellen bygger på samarbete mellan parterna, ordning och reda, långsiktighet och tydliga regelverk. Den har gjort svensk arbetsmarknad unikt stabil. Det vinner alla på – arbetsgivarna genom att många uppslitande konflikter kan undvikas, arbetstagarna genom stigande reallöner, hela samhället genom varaktig tillväxt. De senaste tio åren har reallöneutvecklingen varit rekordhög och den svenska tillväxten har legat högre än snittet i EU och OECD.

I en tid då organisationer slimmas och lönsamhetskraven är höga ökar konkurrensen mellan löntagarna. Chanserna att få vara kvar vid stora förändringar krymper om man varit borta mycket från jobbet. Kanske också om man talar sämre svenska eller är lite äldre. Även unga har svårt att få fotfäste på arbetsmarknaden och hänvisas ofta till otrygga behovsanställningar. Därför är tryggare anställningsformer viktiga. Nyligen har vi socialdemokrater förbättrat löneskyddet när företag går i konkurs. Nu stärks tryggheten i arbetslivet ytterligare. Föräldradedighet ska inte kunna användas som uppsägningstid. Anställningsskyddet för föräldralediga mammor och pappor och för alla med tidsbegränsade anställningar ska förbättras.

I det allt högre tempot ökar också risken för skador och att vi slits ut på jobbet. Arbetsgivarna har det yttersta ansvaret för att arbetsplatserna är hälsosamma och för att den som blivit sjuk av jobbet får möjlighet att komma igen. Fortfarande förekommer tunga lyft, monotona arbetsmoment, buller, exponering för hälsovådliga ämnen, farligt ensamarbete och hot och våld på många arbetsplatser. Till det ska läggas stress och allt tuffare krav – och ibland bristande kompetens och ledarskap hos chefer, orealistiska verksamhetsmål och små möjligheter till inflytande över sin arbetssituation. Lågavlönade kvinnor drabbas mest.

Vi socialdemokrater har genomfört ett brett åtgärdsprogram mot ohälsa i arbetslivet, och nu ser vi resultaten. Målet om att halvera sjukfrånvaron till år 2008 är inom räckhåll. Men arbetet för ökad hälsa måste fortsätta med full kraft. Det måste öppnas fler vägar tillbaka till arbetslivet, för de som är sjukskrivna och inte kan gå tillbaka till sina gamla arbetsuppgifter eller sin gamla arbetsplats. Ingen ska behöva hamna ”mellan stolarna” på grund av gränsdragningsproblem mellan olika myndigheter. Individerna ska stå i centrum. Arbetsgivarnas ansvar för hälsan i arbetslivet ska betonas. Skyddsombudens kompetens måste tas tillvara.

När många går arbetslösa frestas arbetsgivare att bjuda under och utnyttja människors önskan att få ett jobb igen, att behövas och att ha en egen lön. På dagens globala arbetsmarknad finns också billig utländsk arbetskraft att tillgå. Det finns arbetsgivare som inte är sena att dra fördel av det. Därför har vi sett flera uppslitande konflikter på svensk arbetsmarknad på senare tid. Vi socialdemokrater ställer inte upp på det. Vi vägrar acceptera att löntagare ställs mot löntagare i en underbudskonkurrens som dessutom missgynnar seriösa arbetsgivare. Svenska kollektivavtal ska gälla alla som arbetar på svensk arbetsmarknad.

Kampen mot ojämlikhet och orättvisa löneklyftor måste fortsätta.

Löntagarnas trygghet utmanas nu av krav på sämre anställningsskydd och låglönekonkurrens. Vi socialdemokrater står på löntagarnas sida:

Stärk kollektivavtalen. Fundamentet i den svenska arbetsrätten är starka parter på arbetsmarknaden och kollektivavtal som främsta instrumentet att reglera anställningsvillkoren. Kollektivavtalen skapar trygghet på svenska arbetsplatser. Fackliga organisationer ska ha rätt att bevaka hur redan tecknade kollektivavtal efterlevs, även då fackföreningen saknar medlemmar på en arbetsplats. Stat, kommuner och landsting ska anlita seriösa företagare som följer de regler som gäller på den svenska arbetsmarknaden. I globaliseringens tidevarv blir kampen för löntagarnas trygghet också en internationell kamp. Socialdemokratien vill stärka det internationella fackliga samarbetet och införa en rätt till internationella fackliga sympatiåtgärder.

Trygga anställningar – med rätt till heltid. Många, inte minst lågavlönade kvinnor och svenskar med utländsk bakgrund, tvingas gå från det ena vikariatet till det andra. Sämst ställning har de behovsanställda som får rycka in med kort varsel och vars anställning upphör när timmarna är fullgjorda. Så får det inte fortsätta. Antalet otrygga anställningsformer måste minska och tillsvidareanställningarna öka. Lagstiftningen bör ses över för att öka de fackliga organisationernas inflytande när bemanningsföretag anlitas, för att motverka att bemanningsföretag dumpar anställningsvillkor. Företrädesrätten vid återanställning får inte sättas ur spel när arbetsgivare hyr in personal från bemanningsföretag. Undantagen från turordningsreglerna i lagen om anställningsskydd, LAS, måste tas bort. Många kvinnor jobbar deltid, trots att de inget hellre vill än att få gå upp i heltid. Normen för anställningar ska vara heltid. Lagstiftningen måste därför stärkas så att heltid blir en rättighet och deltid en möjlighet.

Arbetsgivarna måste ta sitt ansvar för ohälsan. Klass- och könsskillnader i den arbetsrelaterade ohälsan är oacceptabla. Idag är många, främst kvinnor, sjukskrivna. Ingen ska behöva bli sjuk av sitt arbete. Alla måste ta ansvar för sin egen hälsa, men arbetsgivarna måste ta sitt ansvar så att den som är sjuk kan komma tillbaks till arbete. Alla ska ha rätt till en lagstadgad och kvalitetssäkrad företagshälsövård och ett förebyggande hälsoarbete. Den som blir sjuk ska få snabb hjälp och rehabilitering. Den som inte kan gå tillbaka till sin gamla arbetsplats eller sitt tidigare yrke ska få samma hjälp med omskolning som andra arbets sökande.

Motverka lönediskrimineringen. Arbetsmarknadens parter måste ta sitt ansvar mot lönediskrimineringen. Kvinnor tjänar fortfarande bara 92 procent av mäns lön – om hänsyn tas till ålder, utbildningsnivå, bransch, arbetstid och yrke. Lika lön för lika och likvärdigt arbete ska inte vara ett slagord utan bli verklighet. Diskrimineringen på arbetsmarknaden måste upphöra.

2.4 En ekonomisk politik för fler i arbete

Sverige är känsligt för omvärldens ekonomiska utveckling – nästan hälften av allt vi producerar säljs på export. Men Sverige är också ett land som har visat omvärlden vad en målinriktad ekonomisk politik kan uträtta. Tack vare allas gemensamma uppoffringar under budgetsaneringen och en målinriktad politik under de gångna tio åren har en ekonomi i kris vänts till en ekonomisk styrkeposition.

En grundläggande förutsättning för låg arbetslöshet och hög sysselsättning är ordning och reda i de offentliga finanserna. Vi socialdemokrater kompromissar inte med ansvaret för den gemensamma ekonomin. Sverige ska ha en stark ekonomi med marginaler för påfrestningar. De budgetpolitiska målen ska ligga fast.

Tillväxt i ekonomin betyder inte automatiskt nya jobb. Ekonomin kan växa rejält ändå, driven av en allt högre produktivitet. Men tillväxt skapar förutsättningar för ökade investeringar och mer privat konsumtion, vilket på sikt skapar ny sysselsättning, kanske i nya branscher. Den ger också utrymme för mer offentlig konsumtion. När Sverige blir rikare får vi råd att tillfredsställa fler behov i den gemensamma sektorn, och sjukvården och skolan kan få ökade resurser och anställa mer personal.

Vi socialdemokrater ser hellre att den som varit arbetslös länge erbjuds ett subventionerat arbete på den reguljära arbetsmarknaden. Det kan handla om arbetsinsatser inom naturvård. Det kan handla om hushållsnära tjänster för äldre – som utgår från de äldres behov, inte betalningsförmåga. Det är bra för alla – för den som får ett jobb, för den som får bättre hjälp och för hela samhällsekonomin, eftersom långvarig arbetslöshet riskerar att leda till att människor slås ut.

Vi vet också att en utbyggd välfärd som stimulerar till arbete i sig är bra för den ekonomiska utvecklingen. Det är trygga människors mod och vilja att växa som driver på utvecklingen. Det är när fler startar egen firma, reser, köper nya vitvaror, går på kurs, byter bostad, flyttar eller bildar familj som nya produkter och tjänster – och därmed jobb – skapas. Allt detta hotas nu av högerns ekonomiska politik. Sänkt a-kassa leder till lägre löner, mindre konsumtion och lägre investeringar. Attackerna på välfärden leder till ökad otrygghet. Socialdemokratien vägrar acceptera en sådan utveckling.

Människors möjligheter till arbete och välfärd utmanas nu av kraven på ett systemskifte – inte minst på arbetsmarknaden. För oss är målet arbete åt alla. Det förutsätter en rättvis ekonomisk politik:

Kampen mot arbetslösheten står först. Den öppna arbetslösheten ska pressas tillbaka, i ett första steg till fyra procent. Sysselsättningen ska öka till 80 procent. Målet är full sysselsättning. Arbetsmarknadspolitiken ska ha resurser för att hjälpa människor från gamla jobb, till nya. Offentlig sektor ska ha förutsättningar att anställa i en tid då behoven av vård och omsorg ökar. Alla som kan arbeta ska kunna få ett jobb.

Sunda offentliga finanser med utrymme för en aktiv konjunkturpolitik. Det behövs en kraftfull konjunkturpolitik för att undvika stigande arbetslöshet. Vi vill hålla igen i goda tider så att kostnaderna för till exempel a-kassa och arbetsmarknadsutbildningar kan tillåtas att öka i sämre tider. Penningpolitiken ska kombineras med en aktiv finanspolitik.

Prioritera arbetslinjen. Arbetslinjen ska vara en överordnad princip för den socialdemokratiska ekonomiska politiken. Alla ska ha tydliga rättigheter, men också skyldigheter. Den som är arbetslös ska erbjudas jobb, utbildning eller praktik, samtidigt som reglerna kring vad som krävs för att ha rätt till ersättning ska vara tydliga och tillämpas konsekvent.

Bekämpa fusk och ekonomisk brottslighet. Ekonomisk brottslighet i form av skattefusk, bokföringsbrott, insideraffärer och korruption leder till minskade skatteintäkter och osund konkurrens. Den ekonomiska brottsligheten kostar mångmiljardbelopp – varje år. Risken finns att det på sikt även undergräver legitimiteten för välfärden. Vi socialdemokrater vill ta krafttag mot skattefusk och vi kräver nolltolerans mot ekonomisk brottslighet. Kampen mot mutbrott och annan ekonomisk brottslighet ska intensifieras.

Minska de ekonomiska orättvisorna. Människors livsvillkor skiljer sig kraftigt åt. Skiljelinjer går mellan de som har och de som saknar arbete, mellan män och kvinnor, mellan olika sociala grupper, mellan invandrade och infödda svenskar. Den ekonomiska politiken ska bidra till att omfördela från de med stora inkomster och förmögenheter till de med stora behov. Kampen mot ojämlikhet och orättvisa lönevillkor måste fortsätta.

3. KONKURRERA MED KUNSKAP – INTE LÅGA LÖNER

3.1 Inledning

Människan är en tänkande varelse som har kvar sin nyfikenhet hela livet. Men för att utvecklas behöver vi stimulans – utbildning, bildning, kulturella upplevelser, utmaningar, forum för debatt, inflytande och möjligheter att ta ansvar. Kunskap och bildning är en väg till personlig frigörelse, men idag är det kanske tydligare än någonsin också en konkurrens fördel för nationen. Kunskapen växer när den delas av fler.

Konkurrensen om både jobb och konsumenter är global. Ny kunskap, ny forskning och ny teknik växer fram i hög takt. Svenska företag tävlar med företag från de nya industriländerna med mycket låga lönekostnader. Trots detta klarar Sverige konkurrensen bra. Sedan 1994 har de långsiktiga utländska investeringarna i Sverige fyrdubblats som andel av BNP. Svensk export har vuxit lavinartat. Satsningarna på utbildning på alla nivåer har ökat – och Sverige tillhör de länder som satsar mest i världen på utbildning, utveckling och forskning som andel av vår ekonomi. Vi tar i internationell jämförelse en stor andel patent på svenska innovationer.

Ska Sverige fortsatt vara en ledande kunskapsnation måste vi fortsätta satsa på både bredd och spets – från förskolan till forskarsamhället, men också på yrkesutbildningen, folkbildningen och personalens kompetensutveckling. Inget kan vara viktigare än det livslånga lärandet i en tid då så mycket är beroende av vår förmåga att ständigt tillgodogöra oss nya kunskaper. Sverige måste också bli bättre på att ta vara på den kunskap som växer fram genom forskning i hela Sverige. Så kan vi lära nytt och utvecklas med nya kunskaper. Så kan svenska företag hävda sig i den internationella konkurrensen. Så kan Sverige utvecklas med fler jobb och högre tillväxt i dagens kunskaps- och tjänstesamhälle.

I takt med att den globala utvecklingen fortskrider, ökar varje lands behov av starka storstadsregioner som fokuserar på den internationella konkurrenskraften. Varje region i EU och världen satsar allt mer målmedvetet för att stärka sina förutsättningar. För att hålla samman Sverige krävs ekonomisk tillväxt. Då måste alla regioner – från landsbygd till storstad – stärkas och ges möjligheter att dra nytta av just sina tillgångar. Först då kan hela Sverige växa.

3.2 Kunskap åt alla

Morgondagens forskarstuderande och byggnadsarbetare, småföretagare och sjuksköterskor, lärare och butiksanställda går idag i förskolan. Med lek och nyfikenhet, med många kamrater och lärare som erbjuder både kunskap och trygghet tas de första stegen in i det livslånga lärandet. Från förskolan ska barnen gå vidare med en tro på sin egen förmåga och med lust att lära. Det är viktigt för både pojkar och flickor att vi lyckas rekrytera

män till yrken inom barnomsorgen. Med maxtaxan har avgiften till förskolan sjunkit drastiskt och nästan alla barn deltar i förskolans verksamhet, även barn till arbetslösa och föräldralediga. På sikt vill vi att förskolan ska vara avgiftsfri.

Förskolan är den verksamhet i samhället som brukarna – i detta fall barnens föräldrar – är mest nöjda med. Barngrupperna kan minska när fler barnskötare och förskollärare nu kommer på plats. Vårt vallöfte om att anställa 6 000 fler i förskolan är snart uppfyllt. Men kvalitetsarbetet måste fortsätta. Förskolan behöver också specialister – som dietister, genuspedagoger och modersmålsstödjare. Många föräldrar arbetar på obekväma arbetstider. Ett modernt samhälle ska vid behov erbjuda barnomsorg på kvällar, nätter och helger.

På partikongressen 2001 beslutade vi socialdemokrater att öka personaltätheten i skolan. Efter en stor satsning på fler lärare och andra specialister ser vi nu tydliga resultat. Både i grund- och gymnasieskolan har lärartätheten ökat. När alla nyanställda är på plats år 2006 har minst 15 000 fler lärare och andra specialister anställts, vilket motsvarar en ökning av personaltätheten med tio procent. Dessutom pågår arbetet med ett samlat kvalitetsprogram för skolan, samlade kvalitetsredovisningar från alla skolor och förskolor, en statlig skolinspektion och en ny myndighet för skolutveckling som fått som sin viktigaste uppgift att stödja skolor i utsatta områden. Kontrollen av de fristående skolorna ska skärpas. Alla elever har rätt till en objektiv och allsidig undervisning. Därför ska undervisningen i alla skolor vara ickekonfessionell.

Ändå väntar stora arbetsinsatser. Fortfarande går många barn och ungdomar igenom grundskolan och gymnasiet utan att klara kärnämnen. Kunskaperna i matematik och läsutveckling måste bli bättre. Vi vill göra särskilda insatser för att förbättra matematikundervisningen i hela utbildningssystemet och satsa mer på läsning, särskilt i de tidiga åldrarna. Vi får aldrig acceptera att någon elev går igenom skolan utan att ha fått möjlighet att tillgodogöra sig tillräckliga kunskaper. Kunskapssamhället ska vara för alla, inte bara några.

Även om Sverige fortfarande har världens mest jämlika skolsystem finns tendenser att segregationen växer. Vi vill se en sammanhållen skola som är en mötesplats för barn från olika sociala miljöer och kulturer. Alla barn är inte lika och alla skolor har inte samma villkor. Men för oss socialdemokrater är det självklart att alla barn har rätt att gå i en bra skola. Därför måste resurserna till skolan fördelas efter behov, inte bara efter elevantal. Skolan ska vara avgiftsfri och möjligheten att ta ut avgifter för skolmåltider i gymnasiet ska avskaffas. Bara så kan vi förverkliga en jämlik skola, en skola för alla. Målet är tydligt: Alla skolor ska vara bra skolor. Pedagogisk utveckling och mångfald ska uppmuntras i alla skolor. Barn är olika – och det finns många sätt att lära. Fristående skolor kan fungera som ett komplement till den kommunala skolan, men etableringar av nya fristående skolor får inte leda till sämre undervisning och pedagogiska möjligheter för barnen i den kommunala skolan. Segregationsrisker ska särskilt beaktas när en fristående skola ska godkännas och kommunernas inflytande vid etablering av friskolor ska förstärkas väsentligt.

Visionen om en skola för alla utmanas idag av krav på elitänkande, kortsiktiga vinstintressen och en tidig uppdelning av elever. Vi vill ha en skola som ger alla barn samma chans till goda kunskaper:

Tydligare krav och förväntningar, bättre stöd och mer uppföljning. Alla elever ska kunna lämna grundskolan med godkända betyg. Skolan ska vara tydlig med kraven och förväntningarna och ge det stöd och den hjälp som man som elev behöver för att nå målen. Det ska vara en självklarhet att möta eleverna på den utvecklings- och kunskapsnivå de faktiskt befinner sig. Varje barn som lämnar skolan ska göra det med fullgoda kunskaper och tro på sin egen förmåga och lust att lära mer. Redan i första klass vill vi att alla ska få en individuell utvecklingsplan, som ska utvärderas och följas upp tillsammans med lärare och föräldrar. För att förbättra den nationella likvärdigheten och möjligheten till uppföljning vill vi förtydliga kursmålen och utveckla den individuella utvecklingsplanen ytterligare. Ingen elev ska lämnas utanför i kunskapssamhället.

Trygghet och studiero. Lugn och ro och respekt för varandra krävs när alla elever ska lära. Grunden för en god lärandemiljö är att eleverna har lust till lärande och inflytande över sin vardag. Skolans värdegrundsarbete är därför avgörande för framgång. Varje skola ska ha kompetent och behörig personal, som har tydligt ansvar och klara befogenheter. Lärarna måste ha goda förutsättningar att lära ut och leda eleverna i arbetet med att inhämta kunskaper. Vi vill stärka kompetensutvecklingen, utveckla arbetsplatserna och se fler behöriga lärare. Mobbning och andra kränkningar måste upp höra och könssegregering motverkas. Diskriminering i skolan ska precis som i arbetslivet förbjudas. Vi vill att alla skolor ska ha ordningsregler, som arbetas fram tillsammans av personalen, eleverna och föräldrarna.

Alla skolor ska vara bra skolor. Vi vill göra särskilda satsningar för att lyfta de skolor som idag har de sämsta resultaten. Dessa skolor finns ofta i områden med många barn med utländsk bakgrund. Vi vill särskilt ta tillvara

alla kunskaper i andra språk och använda kulturen som hävstång. Resurserna till skolan ska fördelas efter behov.

En modern yrkesutbildning – som bryter mot förlegade könsroller. Vi vill genomföra en stor satsning på de yrkesförberedande utbildningarna på gymnasiet, bland annat genom höjd lärarkompetens och en väl utbyggd studie- och yrkesvägledning. Undervisningen ska utvecklas, attraktionskraften öka och avhoppet minska. Vi vill skapa en modern gymnasial lärlingsutbildning där en större del av utbildningen genomförs i arbetslivet. Unga tjejer och killar ska uppmuntras att studera tillsammans, exempelvis genom nya utbildningsinriktningar. Vi vill att yrkesutbildningen bättre ska svara mot arbetslivets behov – både när det gäller innehåll och dimensionering. Regionala samverkansprojekt mellan kommuner, branscher och fackföreningar ska uppmuntras.

3.3 Ett livslångt lärande

Varje dag sker forskningsgenombrott i vårt land. Det kan vara stora upptäckter som i ett slag revolutionerar vetenskapen. Men för det mesta är det små steg som tillsammans plötsligt resulterar i en praktiskt användbar kunskap som ett läkemedel, alternativa bränslen, effektivare datorer, smartare produktions sätt eller djupare kunskap om samhället, historien eller ekonomin.

Mycket hör vi aldrig talas om, ändå påverkar många av dessa upptäckter våra liv. Forskning ligger till grund för stora delar av vårt näringsliv, resultat av forskning ger oss längre liv, större möjligheter att förverkliga våra livsdrömmar och en enklare tillvaro.

Tillgång till bildning och kunskap är viktig för den enskilde, och avgörande för vårt lands utveckling. Med en kunnig befolkning står vi också som nation starkare i konkurrensen. Allt fler jobb kräver idag en högskoleexamen. Allt färre jobb finns för dem som inte fått del av någon utbildning utöver grundskolan. Utmaningen för ett kunskapsamhälle som Sverige ligger i att både bredda kunskapen så att fler får del av den och att samtidigt göra strategiska val för att kunna ligga i utvecklingens spets på viktiga forskningsområden.

Under de senaste tio åren har vi socialdemokrater genomfört betydande investeringar i kunskap – och det har gett stora resultat. Mer än en miljon vuxna har läst upp sin kompetens genom Kunskapslyftet. 100 000 nya platser har skapats på högskolan sedan 1994, och den sociala snedrekryteringen till högskolan har minskat kraftigt. Idag är svenskar med utländsk bakgrund lika representerade på högskolan som i samhället i övrigt, och andelen studenter från arbetarhem har näst intill fördubblats.

Vi vill utveckla den kvalificerade yrkesutbildningen (KY) som en attraktiv eftergymnasial utbildning. Den ska finnas på fler orter och vara nära kopplad till det lokala arbetslivet. Kvinnor och män ska ha lika goda möjligheter till vidareutbildning. Folkhögskolor och studieförbund når grupper som kanske annars aldrig skulle ha studerat. Folkbildningen kan vara bryggan vidare, det första viktiga steget en högskoleutbildning. Kulturverksamhet, föreläsningsserier, öppna seminarier och diskussioner, korta kurser och distansutbildning spelar också en viktig roll för det demokratiska samtalet och spridningen av insikter och kunskap.

Visionen om en högskola för alla samhällsgrupper och i hela landet har alltid utmanats av synen att högre utbildning är till för ett fåtal. Vi vill fortsätta satsa på kunskap åt alla i en tid då kunskapskraven ökar:

Fler studenter på högskolan. Vi vill att fler ska få möjlighet att studera vid högskolan. Målet är att hälften av alla ungdomar ska ha påbörjat högskolestudier vid 25 års ålder. Vi vill se en utveckling där fler tar ut sin examen, och snabbare slutför sin utbildning. Därför öppnar vi för intensiva utbildningar, med kortare sommaruppehåll och ett studiemedelssystem som stimulerar till snabbare genomgång. Både högskolor och universitet ska ges möjlighet att utvecklas som attraktiva lärosäten på internationell nivå. Arbetet för att bryta den sociala snedrekryteringen kräver fortsatta insatser med tyngdpunkt mot de skolor där få går vidare till en högre utbildning. Att veta att det finns någonstans att bo under sin studietid är viktigt, inte minst för den som saknar kontaktnät. Vi vill att utbyggnaden av högskolan ska kopplas till krav på studentbostäder. Idag studerar klart fler kvinnor än män på högskolan och på forskarutbildningen börjar lika många kvinnor och män. På många utbildningar är könsfördelningen ojämn. Vi behöver fler manliga studenter och fler kvinnor på ledande ställning i högskolan. All utbildning – från förskola till högskola – ska genomsyras av ett genusperspektiv.

Ett utvecklande arbetsliv. Att växa och utvecklas i sitt arbete måste bli en möjlighet för alla. Vi strävar efter det goda arbetet, där allas kunskaper tas tillvara och alla känner delaktighet och har inflytande över sitt arbete. Vi vill att arbetsmarknadens parter ska ta ett gemensamt ansvar och utveckla modeller för att skapa ett starkare innovationsklimat på arbetsplatserna. Traditionella förslagsverksamheter, regelbunden kompetensutveckling och uppmuntrande av nyföretagande är några exempel.

Lära genom hela livet. Utbildningsklyftor måste motverkas. Därför ska satsningarna på ett livslångt lärande fortsätta med en väl utbyggd vägledning, ett brett utbud av utbildningar och ett fördelaktigt och flexibelt studiestöd. Vi socialdemokrater vill fortsätta satsa på vuxenutbildning och folkbildning. Högskolan måste stå öppen för alla - oavsett bostadsort, ålder eller bakgrund. Vi vill öka möjligheterna att återkommande utbilda sig även som yrkesverksam, vid sidan av sitt ordinarie arbete. Den individuella kompetensutvecklingen ska utvecklas. Så kan allas inflytande över sin egen utveckling öka samtidigt som kunskapsnivån i hela Sverige stärks. Ansvaret för detta vilar gemensamt på staten, arbetsgivarna, de fackliga organisationerna och individen. Det livslånga lärandet ska också möta våra behov av allt ifrån grundläggande till kompletterande utbildning. Flexibla lösningar krävs. Distansutbildning och lokala lärcentra är viktiga verktyg.

Erkänn kunskapen. För att fånga upp kunskaper och erfarenheter som människor har skaffat sig i arbetslivet eller utanför Sverige krävs en effektiv validering. Därför vill vi se nationella riktlinjer för validering, som tas fram i nära samverkan med arbetsmarknadens parter och utbildningssektorn.

Växa med kunskap och bildning. Kultur åt alla är ett klassiskt socialdemokratiskt mål. Klass, kön, etnicitet eller funktionshinder ska inte få hindra människor från att uppleva eller själva utöva kultur. Kulturlivet ska vara öppet för nya konstnärliga uttryck och nya sätt att möta publiken. Grunden för detta är en stark offentligt finansierad kultursektor. Satsningen på fri entré på museerna har lett till kraftigt ökat antal besökare – särskilt bland dem som inte tidigare gick på museum. Vi vill att det ska märkas i kulturlivet att Sverige består av människor från många länder, med många språk, traditioner och kulturer. Mångkulturåret 2006 ska bli ett avstamp för en kulturpolitik som ger alla i Sverige tillgång till kulturen på jämlika villkor. Vi vill också satsa på studieförbunden, folkhögskolorna och folkrörelsernas folkbildningsarbete – och på de öppna samlingslokaler som krävs för deras verksamhet. Biblioteken ska få bättre förutsättningar att höja kvaliteten och arbeta mer med läsfrämjande verksamhet i kommunerna. Skolbiblioteken behöver stärkas.

Bättre SFI. Alla har vi olika förutsättningar för att lära oss ett nytt språk. Den som redan talar fyra språk har lätt att lära sig ett femte, medan den som inte fick lära sig att läsa och skriva som barn har svårt att ta till sig ett nytt språk som vuxen. Undervisningen i svenska för invandrare måste vara ett av våra främsta verktyg för integration. Vi vill förbättra kvaliteten på svenskundervisningen för invandrare, SFI, och anpassa den betydligt mer efter varje persons behov och förutsättningar. Språkundervisningen ska starta omedelbart och kunna ske parallellt med arbete, praktik, studier eller validering av kompetens.

Stärk forskningen. Sverige ska vara en ledande forskningsnation. Vi vill sätta upp målet att de offentliga resurser som satsas på forskning ska uppgå till en procent av BNP årligen. Sverige skulle vara ännu rikare – både ekonomiskt och mänskligt – om vi blev bättre på att ta tillvara alla nya forskningsresultat. Vi vill att högskolan, i samverkan med näringslivet och det omkringliggande samhället, systematiskt ska uppmuntra och stödja de studenter och forskare som vill omvandla sin nya kunskap till varor och tjänster, eller starta egna företag. Alla lärosäten ska ha en organisation för detta.

3.4 Växtkraft och företagsamhet i hela Sverige

Att vara företagare idag innebär ett ständigt sökande – efter nya kunder, nya marknader, nya produkter, nya produktionsmetoder, nya partners och nya medarbetare. I konkurrens med andra räcker det inte med att vara bra – oftast måste man vara bäst.

Att driva företag i Sverige är förhållandevis enkelt – i alla fall om man jämför med hur det är att driva företag i andra länder. Men det är otryggt och kräver stora arbetsinsatser. Som småföretagare får man satsa tid och egna besparingar. Går det dåligt får man själv stå för förlusten, går det bra kan man göra stor vinst – både ekonomiskt och i livskvalitet. Den framgången vinner hela samhället på. Därför är det viktigt att hindren blir så få som möjligt. Under de senaste tio åren har nyföretagandet i Sverige ökat – och antalet företagskonkurser har halverats. Men det räcker inte. Vi vill att det ska bli enklare att starta och driva företag, och lättare för företag att växa. Vi förbättrar tillgången på riskkapital. Vi vill också främja export från småföretagen. Var de än befinner sig i landet ska de få stimulans och rådgivning.

Företagare som följer regler och lagar och betalar sina skatter ordentligt ska inte möta konkurrens från oseriösa företagare. Svartarbete, skattefusk, karteller och ekonomisk brottslighet ska bekämpas. Den ökade rörligheten i Europa ska inte missgynna företag som följer svenska lagar och svenska kollektivavtal.

Sverige är ett vidsträckt land, och ett land där utvecklingen ser olika ut, mellan orter och mellan landsändar. Längre har delar av landet brottats med en negativ befolkningsutveckling. Men på många håll har utvecklingen nu

vänt. Bättre kommunikationer har gjort det möjligt att bo bra och billigt, med vacker natur in på knuten, på någon timmes resavstånd från många tätorter. Utbyggnaden av högskolan har skapat nya jobb i många län – och lockat nya ungdomar att flytta dit. År 2004 hade över hälften av landets kommuner en positiv befolkningsutveckling.

Storstadsregionerna står inför särskilda utmaningar. För att deras fulla tillväxtpotential ska frigöras och bli till nytta för hela landet krävs ett samlat nationellt grepp. Vi vill att den nationella nivån, tillsammans med storstadsregionernas företrädare, utformar en strategi för att utveckla storstädernas möjligheter. Integration, kamp mot brottslighet, bostads- trafik- och utbildningsfrågor måste få särskilt utrymme i en sådan strategi.

En bra livsmiljö med ett brett utbud av social service, utbildning och kultur höjer medborgarnas livskvalité och stärker regionernas attraktions- och tillväxtkraft. Vi vill också att den nationella nivån, tillsammans med företrädare för alla regioner, utformar en strategi för att utveckla regionernas och landsbygdens möjligheter. Integration, kamp mot brottslighet, bostads-, trafik-, och utbildningsfrågor måste få särskilt utrymme i dessa strategier.

I en tätbefolkad värld där kommunikationerna är snabba och billiga, och tystnad en bristvara, öppnas också helt nya möjligheter för svensk turism och upplevelsenäring. Den svenska naturen ger stort utrymme för rekreation och turism. Ett hållbart fiske kräver att de vilda fiskebestånden bevaras. Konsumenter med stora krav på kvalitet och produktionssätt får marknaden för ekologiska och närproducerade varor och tjänster att växa. Här har jordbruk, friska djur och livsmedelsnäring stora möjligheter. Sverige ligger många steg före i omställningen till ekologisk produktion, vilket också öppnar för ökad export. Växande efterfrågan på förnybar energi och bränslen skapar möjligheter att hålla landskapet öppet med nya grödor. Skogen är vårt gröna guld – och en av grundförutsättningarna för en basindustri i snabb utveckling mot nya produkter och nya marknader.

Möjligheterna till välfärd, jobb och företagande i landets alla delar utmanas idag av angrepp på den kommunala utjämningen och utbyggnaden av högskola och forskning. Vi vill skapa förutsättningar för tillväxt i hela Sverige:

Satsa på småföretagen. Idag finns det cirka 110 000 soloföretagare i Sverige. Jourbutiken på hörnet, pizzerian i centrum, blomsterhandlaren på torget – men också industridesigners, klädskapare och IT-konsulter. Vi vill att småföretagen ska kunna och våga anställa. Viktigast för växtkraften är en sund ekonomisk politik. Det skapar förutsättningar för en stark efterfrågan på företagets varor och tjänster. Därtill kan särskilda stimulanser behövas. Vi vill ge en skatterabatt till soloföretagare som anställer. Vi vill minska den tid som företagare måste lägga på administration. Regler ska förenklas, krav på uppgiftslämnande minskas och handläggningstider kortas. Vi vill också se över tryggheten för småföretagare och särskilt stimulera kvinnligt företagande, främja kooperativt och annat företagande inom den sociala ekonomin.

Särskilt fokus på strategiska branscher. Sverige har en rad ledande positioner. Det ska vi vara stolta över – men vi måste också utveckla dem. I en värld där konkurrensen ökar måste vi satsa strategiskt och prioritera våra satsningar. Vi vill utveckla framtidsinriktade utvecklingsprogram för flyg/rymd-, trä/skog, metallurgi-, fordons-, IT/telekombranschen, läkemedels- och bioteknikindustrin.

Turism och upplevelser är framtidsbranscher Vi vill, tillsammans med besöksnäringen, utveckla och förbättra satsningarna på att marknadsföra Sverige. Upplevelseindustrin är en växande bransch med stor potential. Vi vill utveckla en nationell strategi för att få stora internationella evenemang till vårt land.

Satsningar på infrastruktur. Vi ska enkelt och säkert kunna färdas till och från arbetsplatsen, skolan, våra fritidsaktiviteter och social service. Företag ska snabbt och effektivt kunna leverera varor och tjänster till kunder inom och utom landet. Med en utbyggd infrastruktur växer kommuner och län samman, vilket skapar större arbetsmarknader och ökar människors frihet. Infrastrukturen är således av avgörande betydelse för både tillväxt, sysselsättning och välfärd. Vi vill fortsätta att satsa på infrastrukturen. Det befintliga väg- och järnvägsnätet ska kvalitetssäkras, och nya satsningar göras. SJ och andra statliga aktörer ska agera för effektiva och långsiktigt hållbara trafiklösningar. Säkerhetskrav får inte åsidosättas. Investeringarna kräver långsiktighet och samarbete mellan lokal, regional och nationell nivå. När företag fattar beslut om nya investeringar är möjligheterna till goda kommunikationer avgörande. Vi socialdemokrater ser infrastrukturen som en strategisk resurs, och kommer att använda den för att möta framtida strukturomvandlingar. Under kommande kongressperiod vill vi socialdemokrater öka väginvesteringarna, och finansiera dem på ett samhällsekonomiskt effektivt sätt. Vi vill se infrastrukturinvesteringar som knyter ihop Sverige med de nya växande marknaderna i vårt närområde. Här

spelar inte minst flyget en viktig roll. Vi vill också att en nationell strategi ska tas fram för att utveckla Sveriges strategiska hamnar.

Utbyggd kollektivtrafik. Vi ska ha en säker kollektivtrafik med hög tillgänglighet och rimliga priser, som ger förutsättningar för ett jämställt och jämlikt resande. SJ och de statliga myndigheterna är viktiga aktörer som ska agera för effektiva och långsiktigt hållbara trafiklösningar. Trafikhuvudmännen ansvarar för den lokala och regionala kollektivtrafiken. Kollektivtrafiken måste utvecklas så att möjligheterna att pendla med buss, pendeltåg, tåg och färja över större regioner förbättras, vilket är viktigt också i gleset befolkade områden. Kunskapen om hur detta bäst kan ske finns på regional nivå, men trafikhuvudmännen och staten måste ta ett gemensamt ansvar där ansvaret för kostnad och verksamhet följs åt. Dessutom måste kollektivtrafikens omfattning, kvalitet och pris kontinuerligt följas upp.

Nya möjligheter för utveckling i landets regioner. Alla regioner har olika förutsättningar för tillväxt och utveckling. Skog, jordbruk, fiske, natur, livsmedel och kultur – framtidsbranscherna är många. Vi har inte råd att låta delar av landet halka efter. Det förlorar vi alla på. De bästa kunskaperna om de lokala förutsättningarna finns lokalt – inte centralt. Därför vill vi fortsätta att utveckla den regionala utvecklingspolitiken. Det ska även i framtiden finnas en demokratisk styrd, direktvald regional nivå med egen beskattningsrätt i Sverige.

4. VÄLFÄRD – NYA BEHOV, NYA MÖJLIGHETER

4.1 Inledning

Det svenska välfärdssamhället bygger på den enkla men storslagna idén om alla människors lika värde. Alla har vi drömmar om hur livet ska bli. Livets resa ska företas av var och en och våra förutsättningar på resan är vitt skilda. Men alla behöver vi någon gång hjälp under resan. Vi kan inte veta säkert att vi inte någon gång blir arbetslösa, och ingen av oss kan räkna med att slippa sjukdom. Ingen ska behöva känna otrygghet och alla ska få den kunskap som gör att vi kan växa upp och utvecklas med andra. Samhället ska utformas så att det finns plats för alla. Socialdemokratins uppdrag är att utjämna ekonomiska och sociala klyftor och öka jämlikheten.

Alla har rätt till en bra start på livet. Vi vill ha en god barnomsorg med en utvecklad pedagogik, vi vill ha en skola där eleverna känner trygghet och studiero och får en tydlig uppföljning på hur de klarar sig. Alla ska få möjlighet att utveckla sina kunskaper och färdigheter och få chans till en högre utbildning.

Vi vill ha en aktiv arbetsmarknadspolitik och en generös a-kassa, eftersom den arbetslöse ska få känna trygghet och få en möjlighet att gå från det gamla till det nya.

Vi vill ha en allmän sjukvård och bra sjukförsäkring eftersom det skapar effektivitet, men framför allt för att sjukdomar kan drabba oss alla. Vi vill ha ett tryggt pensionssystem och en god äldreomsorg eftersom alla ska kunna behålla sin värdighet och trygghet även som äldre. Tryggheten ska inte vara beroende av om man har råd att betala. Det är inte värdigt ett modernt samhälle i 2000-talet.

Under de senaste tio åren har vi socialdemokrater moderniserat och förbättrat välfärden. I takt med att kommunernas ekonomi har förbättrats och nya resurser har tillförts från staten har antalet anställda inom vård, skola och omsorg ökat. Avgifterna i förskolan och äldreomsorgen har sänkts dramatiskt med maxtaxan. Föräldraförsäkringen har förlängts – och pappornas uttag har fördubblats. Resurserna till sjukvården har ökat kraftigt. Den offentliga sektorns ekonomi har förbättrats.

Nu finns det goda förutsättningar att bygga välfärden ännu starkare – för alla, inte bara några.

4.2 En välfärd för alla

Vid sidan av arbete finns det inget som så effektivt utjämnar livsvillkor och ökar rättvisan som den generella välfärden. Vi socialdemokrater vill att välfärden ska ge bästa kvalitet till alla, oavsett bakgrund eller inkomster.

Välfärden ska finansieras solidariskt. Ingen ska behöva fundera på att skaffa sig en privat sjukvårdsförsäkring för att få vård av hög kvalitet inom rimlig tid. Vi avvisar en försäkringsbaserad vård med marknadens drivkrafter. Behoven, inte köpkraften, ska vara grunden.

Välfärden måste hålla hög och likvärdig kvalitet i hela landet. Utflyttning och låga födelsetal är svåra utmaningar för många kommuner. Men likväl ska alla kunna lita på att de kan få del av välfärden när de behöver det där de bor. Det kommunala inkomst- och utjämningsystemet ska se till att alla kommuner och landsting har lika goda förutsättningar att tillgodose invånarnas behov av välfärd – också i en tid när behoven förändras.

Socialförsäkringarna ska ge inkomsttrygghet vid sjukdom, arbetslöshet och föräldraledighet. När otryggheten ökar minskar framtidstro och optimism, men också konsumtion och investeringar. Trygga människor vågar – otrygghet hämmar.

Välfärden är till för alla och ska inte stänga någon ute. Men det finns situationer och händelser i livet som de generella systemen inte riktigt räcker till för. Då ska andra sociala skyddsnet fänga upp människor som behöver vår solidaritet och omsorg. Därför har vi sociala myndigheter och olika vårdande instanser. Därför har vi försörjningsstöd, det som tidigare hette socialbidrag, och andra särskilda stöd.

Hur många som är i behov av försörjningsstöd är ett tydligt mått på hur samhället förmår bryta arbetslöshet, fattigdom, missbruk och utanförskap. Sverige tillhör den grupp av länder som har lägst andel hushåll med svag ekonomi. Sedan 1994 har antalet hushåll med försörjningsstöd minskat med cirka 40 procent. Men det räcker inte. Vi vill bekämpa arbetslösheten och täta välfärdens skyddsnet så att behovet av försörjningsstöd kan fortsätta att minska.

Välfärdsbygget är långt ifrån färdigt. Vi måste ständigt vara beredda att förfina, förstärka och förbättra välfärdens verksamheter för att möta en ny tids behov. För att förenkla och förbättra samhällsservicen till medborgare och företag ska den offentliga förvaltningen vara ett föredöme som aktiv användare av IT. Utvecklandet av elektroniska tjänster i den offentliga sektorn ska främjas. Målet är att förbättra och effektivisera offentlig verksamhet, öka tillgängligheten till viktig samhällsservice samt att underlätta medborgarnas insyn och delaktighet i offentliga beslutsprocesser.

Den medicinska vetenskapen gör ständigt nya framsteg, vilket öppnar fantastiska möjligheter men också innebär behov av nya resurser för att alla ska få tillgång till en bra behandling. Den förbättrade folkhälsan gör att vi lever allt längre – vilket ställer nya krav på äldreomsorg och sjukvård. Att Sverige idag är ett mångkulturellt samhälle skapar nya förutsättningar för till exempel omsorgen om våra äldre.

Välfärden ställs ständigt inför nya utmaningar. Den är inte färdigbyggd. Det offentliga åtagandet är inte en gång för alla givet. Men välfärdens grundprinciper – om solidarisk finansiering och fördelning efter behov – de ska vi inte rucka på.

Visionen om rättvisa och trygghet för alla utmanas idag av krav på sänkta ersättningsnivåer, höjda avgifter och ökat vinstintressen i välfärden. Socialdemokratin vill förbättra välfärden:

Välfärden ska hålla vad den lovar. Småbarnsföräldrar ska få sin barnomsorgsplats, äldre en plats i lämpligt äldreboende. Vårdgarantin ska fungera. Socialförsäkringarna ska ge inkomsttrygghet. Ersättningsnivån ska vara god och taket i sjukförsäkringen och föräldraförsäkringen ska höjas.

Trygghet när livet förändras. Vi kan alla råka ut för att mista jobbet eller bli sjuka. Då är det viktigt att man har en ekonomisk trygghet och får tillgång till insatser som medverkar till att man kan komma åter i arbete. Insatserna ska utgå från den enskildes behov. Olika aktörer svarar för olika åtgärder. Då är samverkan mellan försäkringskassa, kommun, arbetsförmedling och landsting en nödvändighet. På så vis får människor anpassade insatser, rätt ersättning och riskerar inte att hamna mellan stolarna. Den som inte har rätt till ersättning måste snabbt få besked och vid behov få hjälp att komma vidare till rätt myndighet. Det är oacceptabelt att människor tvingas vänta långa tider på besked och tiden fram till beslut ska kortas till ett minimum. Beslut om avslag på sjukpenning ska gälla först efter beslutsdatum.

Ingen ska lämnas utanför. Hemlöshet och utanförskap hör inte ett modernt välfärdssamhälle till. Vi vill se fler billiga hyresrätter och nya platser i missbrukarvården. Vi vill se fler uppsökarteam inom psykiatrin och särskilda boendeformer för människor som av olika skäl inte klarar ett eget boende. De människor med missbruksproblem som söker hjälp ska ha rätt till snabb avgiftning och behandling. Eftervården måste stärkas med bostad, sysselsättning och ett nytt socialt nätverk. Sverige ska i EU driva på för minskade ersättningsnivåer och ökade minimiskatter på alkohol. Alkoholbeskattningen och Systembolagets försäljningsmonopol är viktiga instrument och måste försvaras. Alkohol är inte vilken vara som helst och ska därför inte omfattas på samma sätt av EU:s

inremarknadsregler.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade ger människor med psykiska och fysiska funktionshinder möjligheten att leva ett aktivt liv. Lagen förutsätter att människor behandlas lika i hela landet och att man har rätt att bosätta sig var man vill. För att bättre leva upp till lagstiftningens intentioner, behöver organisering och finansiering av verksamheten ses över. Översynen ska särskilt beakta var huvudmannskapet för verksamheten ska ligga, för att ge alla rätt att bosätta sig var man vill och garantera att man behandlas lika i hela landet. Speciell uppmärksamhet ska ägnas åt ansvaret för de funktionshindrade som har behov av omfattande och specialiserade insatser, och som idag oftast enbart kan erbjudas på vissa platser i landet. En viktig princip i all offentlig verksamhet är att ansvaret för beslut och finansiering av verksamhet hålls ihop.

Välfärden ska huvudsakligen drivas i offentlig regi. Vinstintressen i välfärden ska hållas tillbaka. Samhället ska ställa höga krav på sina leverantörer av varor och tjänster. Skattepengar får inte användas för att subventionera dåliga arbetsvillkor eller försämrade arbetsmiljö. När privata entreprenörer utför verksamheter på uppdrag av kommuner, landsting och stat ska de följa samma högt ställda krav på kvalitet, insyn och tillgänglighet som offentlig verksamhet. Myndigheter, kommuner och andra offentliga arbetsgivare ska när de upphandlar tjänster anlita seriösa företag som följer spelreglerna på svensk arbetsmarknad. Skattepengar får inte användas för att bidra till lönedumping och sämre anställningsvillkor. Därför ska vi också ratificera ILO:s konvention 94 om offentlig upphandling.

Välfärdens arbetsgivare ska gå före. Under de närmaste tio åren kommer tiotusentals personer att behöva rekryteras till den offentliga sektorn. Ska vi klara det räcker det inte med att erbjuda meningsfulla arbeten – den offentliga sektorn måste bli en mönsterarbetsgivare. Vi vill, i nära samarbete med fackföreningsrörelsen och de offentliga arbetsgivarna, förverkliga de mål som har satts upp i en gemensam arbetsgrupp mellan det socialdemokratiska partiet och Kommunalarbetsareförbundet. Sjukfrånvaron ska minska genom ett systematiskt arbetsmiljöarbete och tidiga rehabiliteringsinsatser. Antalet heltider ska öka, de många tillfälliga anställningarna minska, möjligheterna till kompetensutveckling öka och inflytandet och delaktigheten stärkas. Den offentliga sektorn ska vara ett föredöme i att skapa möjligheter för att förena arbete med föräldraskap. Välfärdssektorn ska gå först – inte ligga efter. Och samma villkor ska självklart gälla all offentligt finansierad verksamhet – oavsett driftsform.

4.3 Bättre hälso- och sjukvård

När vi drabbas av sjukdom eller skada ska vi få den bästa tillgängliga sjukvården av hög internationell klass. Vi ska bedömas utifrån våra medicinska behov och ingenting annat. Den som är i störst behov av vård ska få vård först och vi ska alltid kunna lita på att vi blir likvärdigt behandlade. Plånbokens tjocklek, etnisk tillhörighet, kön eller ålder ska inte avgöra. Alla ska ha tillgång till den bästa vården. Den offentligt finansierade sjukhusvården ska inte öppna för gräddfiler. Sjukhusen ska inte tillåtas överlåtas till företag som drivs med privata vinstintressen. Svensk hälso- och sjukvård håller hög kvalitet. Internationella forskares jämförelse av sjukvården i olika länder visar att svensk sjukvård håller absolut världsklass, samtidigt som den inte kostar mer än genomsnittet i industriländerna.

Sedan 1994 har resurserna till sjukvården ökat. Sjukvårdens andel av BNP har ökat från 8,2 procent till 9,2 procent. Väntetiderna har minskat och köerna blivit kortare. Antalet starroperationer har ökat från 32 000 till 80 000. Antalet höftledsoperationer har ökat med 30 procent.

Vi socialdemokrater vill göra vården ännu bättre. Vi vill ha en sjukvård som sätter patienten i centrum, utan köer, där man snabbt och enkelt får kontakt med sin vårdcentral och en tid för besök. Den som behöver behandling ska aldrig behöva vänta länge. Vi genomför nu en nationell vårdgaranti som gör att köerna inom vården avvecklas. Ingen ska behöva vänta mer än tre månader innan man får en beslutad och planerad behandling genomförd. Patienten ska alltid vara utgångspunkten för alla möten i vården. Den tekniska och medicinska utvecklingen skapar nya möjligheter. Journaler och läkemedelshandling kan effektiviseras, informationen ska finnas samlad och följa patienten. Sjukvården måste investera för framtida utmaningar och behov, och få ta en ökande andel av samhällets gemensamma resurser i anspråk.

Den svenska sjukvården utmanas nu av krav på höjda avgifter, privatiseringar och gräddfiler. Socialdemokraterna säger nej till en sådan utveckling. I stället vill vi utveckla sjukvården för alla:

Snabbare kontakt, bättre bemötande, bort med köerna, rätt till fast läkarkontakt. Vi socialdemokrater vill öka tillgängligheten och förbättra bemötandet i sjukvården. Närsjukvården måste byggas ut. Vi vill inrätta en nationell telefonrådgivning – där alla ska kunna få snabb och professionell rådgivning om både vad man kan

göra själv och hur man kan få vård om behov finns. Alla som inte behandlas akut ska kunna få en läkartid inom en vecka.

Vård på jämlika och jämställda villkor. Vi socialdemokrater kan inte acceptera några gräddfiler i vården. Ingen offentligt finansierad sjukvård ska ge förtur åt försäkringsbolagens kunder. Sjukhusvården ska inte tillåtas överlåtas till företag som drivs med privata vinstintressen. Sjukvården ska hålla lika god kvalitet i hela landet, och den ska vara lika bra för män och kvinnor. Kunskapen och medvetenheten inom sjukvården måste öka, utvärderingar och könsuppdelad statistik är viktiga verktyg. Hela kedjan – från forskning, läkemedelsutveckling, behandling, vård och bemötande i sjukvården – måste jämnas. Vi vill stärka tillsynen över vården.

Förbättrad folkhälsa. Hälso- och sjukvården har en nyckelroll i folkhälsoarbetet genom sin kompetens och breda kontaktyta. Den förebyggande hälsovården behöver utvecklas till exempel när det gäller ungas psykiska ohälsa och de äldres fallolyckor samt livsstilsrelaterade sjukdomar. För att trygga tillgången på influensavaccin vill vi att Sverige medverkar till att öka produktionskapaciteten av vaccin.

Tänderna får inte bli ett klassmärke. Tack vare tidigare satsningar på tandvården och den fria barn- och ungdomstandvården har allt fler i vårt land en god tandhälsa. Men på senare år har priserna stigit och många tvingas avstå från tandvård av ekonomiska skäl. Vi är djupt oroade över denna utveckling. Alla har rätt till en god tandhälsa. Vi socialdemokrater vill därför införa en ny tandvårdsförsäkring som stärker den förebyggande tandvården och ger ett bra skydd mot höga kostnader. Alltför många avstår från regelbunden, förebyggande tandvård. Därför vill vi att en förbättrad tandvårdsförsäkring skall innehålla incitament för regelbundna besök hos tandvården. De allra flesta har tandvårdskostnader som håller sig på en rimlig nivå tack vare god tandhälsa, men några gånger i livet behöver nästan alla genomgå större behandlingar och då kan kostnaderna för den enskilde bli mycket höga. Därför vill vi att en förbättrad tandvårdsförsäkring ska minska de högsta tandvårdskostnaderna rejält. En ny tandvårdsförsäkring bör utformas så att även abonnemangständerna kan utvecklas. En tandvårdsreform för alla ska presenteras inför valet och ska påbörjas i början av nästa mandatperiod.

4.4 Barnen i välfärdssamhället

Det föds allt fler barn i Sverige. Att födelsetalen har ökat är ett tydligt tecken på framtidstro. Att satsa på barnen och föräldrarna är en av de viktigaste investeringarna vi kan göra för framtiden.

De senaste tio åren har vi gjort en rad reformer som inneburit framsteg och förbättringar. Barnbidraget har höjts med flera hundra kronor per barn och månad. Maxtaxa har införts i förskolan. Antalet barn som lever i familjer med mycket låg ekonomisk standard har minskat med en femtedel. Föräldraförsäkringen har förlängts med en månad och garantinivån i föräldraförsäkringen höjts.

Skillnaderna är fortfarande stora mellan barn i Sverige. Vissa barn föds till knappa förhållanden där ensamstående föräldrar får vrida och vända på varenda krona för att få livet att gå ihop. Andra föds i familjer där resurser, kontakter, språksäkerhet och rika valmöjligheter är en självklarhet. Vissa barn kommer alltid att ha ett försprång. Därför är det så viktigt med en politik som stödjer de barn som föds till sämre villkor.

Den svenska familjepolitiken har lett till att en internationell undersökning har utsett Sverige till världens bästa land att växa upp i. Det är ingen slump att det är så – familjepolitiken förblir ett klassiskt socialdemokratiskt reformområde.

Sverige har världens bästa föräldraförsäkring. Den är generös och flexibel. Tillsammans med en förskola av hög kvalitet, en kostnadsfri mödra- och barnhälsovård och generella barnbidrag ger den både mammor och pappor möjlighet att förena barn med arbete. Vår progressiva familjepolitik har bidragit till att Sverige ligger i topp när det gäller såväl barnafödande som kvinnlig förvärvsfrekvens.

Trots dessa framgångar utmanas vår familjepolitik av krav på kortare föräldraförsäkring, vårdnadsbidrag och höjda avgifter inom barnomsorgen. Det kan vi inte acceptera:

Jämställt uttag av föräldraförsäkringen. Uttaget av föräldraledigheten är ojämnt fördelat mellan föräldrarna. Kvinnor tar ut den största delen av föräldrapenningdagarna. Det innebär att barn i mindre utsträckning har tillgång till båda sina föräldrar. För att öka jämställdheten mellan könen måste insatser göras för att stärka kvinnors ställning på arbetsmarknaden. Minskning av antalet visstidsanställningar, rätt till heltid, lika lön för likvärdigt arbete och stärkt lagskydd för gravida och föräldralediga måste genomföras. Höjningen av inkomsttaket i föräldraförsäkringen ger goda förutsättningar för att uppnå ett jämställt uttag och ökad tillgång för

barnen till bägge föräldrarna. Utöver dessa åtgärder är vi beredda att utveckla fler förslag baserade på föräldraförsäkringsutredningen för att knyta en större del av föräldraförsäkringen till respektive förälder. Målet är tydligt. Vi socialdemokrater vill ha ett jämställt uttag av föräldraförsäkringen.

Bättre stöd till de barn som har det svårast. Vi får aldrig svika de barn som har det tufft. De barn som växer upp i familjer med våld, missbruk eller ekonomiska problem måste få bättre stöd, bland annat genom ett utvecklat samarbete mellan kommun och landsting. Detta för att upptäcka de barn som far mest illa i tid. Vi vill att insatser ska sättas in direkt när barn far illa eller riskerar att hamna i missbruk eller kriminalitet. Den oroande utvecklingen av psykisk ohälsa hos unga, särskilt bland tonårsflickor, måste brytas. Det gäller också problemet med övervikt hos unga. Vi vill också förbättra barn- och ungdomspsykiatrin genom att bland annat korta väntetiderna och höja kvaliteten. Barn som far illa eller har psykiska problem ska aldrig behöva vänta på hjälp. Vi socialdemokrater vill stärka barnfamiljernas ekonomi. Barnbidragen höjs redan i oktober i år med 100 kronor per barn och månad. Dessutom införs flerbarnstillägg redan från andra barnet. Studiebidraget ska höjas till samma nivå som barnbidraget och dessa ska följas åt.

Förbättra de allra fattigaste barnfamiljernas ekonomi. Barnbidraget är en viktig del av den generella välfärdspolitiken. När barnbidraget höjs måste höjningen också komma de fattigaste barnfamiljerna till del. Därför ska ett beslut om höjning av barnbidraget också innefatta ett beslut om höjning av riksnormen för försörjningsstöd för barn.

Stärk barnens rättigheter. Varje barn ska respekteras och ges möjlighet till utveckling och trygghet, delaktighet och inflytande. Varje barn har okränkbara mänskliga rättigheter. Det är drygt 15 år sedan FN:s generalförsamling tog beslutet om att införa en konvention om barnets rättigheter – barnkonventionen. Vi vill att arbetet med barnkonventionen ska fortsätta med stor intensitet.

Satsa på barn- och ungdomskulturen. Ännu får vissa barn möjligheter som andra aldrig ges. Men alla barn har rätt till kultur. Att själv få skapa – och ta del av andras skapande – är ett sätt att förstå sig själv och upptäcka sin omgivning. Vi vill ge alla barn och unga möjlighet att utveckla sin kreativitet och uppleva professionell kultur i sin vardag. Vi vill satsa särskilda resurser för att stärka barn- och ungdomskulturen. Målet är att Sverige ska bli ledande inom barn- och ungdomskulturområdet och vara en förebild i Europa.

Idrott för alla – på lika villkor. Det gäller alla – även barn och ungdomar med särskilda behov. Ideella krafter inom idrottsrörelsen gör stora insatser för att engagera och aktivera barn och unga i en tid då konkurrensen kryper allt längre ned i åldrarna. Idrotten ska vara öppen för alla, bredd- och elitidrott måste kunna samverka utan utslagning. Möjlighet till spontan idrott och motion bör finnas i människors närområde. Vi vill fortsätta att stödja idrottsrörelsen och barnidrotten. Tjejer och killar ska få stöd på lika villkor. Idrotten ska bidra till folkhälsa, demokrati och integration för alla åldrar.

Fler lekparkar, fritidsgårdar och andra mötesplatser. Lek och nya utmaningar stimulerar barn att växa och utvecklas, speciellt om de kan dela det med andra. Men behovet av bra samlingsplatser upphör inte när barnen blir tonåringar. Vi vill se fler spännande lekplatser, fler fritidsgårdar och mötesplatser i landets kommuner – där barn och ungdomar kan utveckla sina intressen och umgås i en icke-kommersiell och drogfri miljö.

4.5 Det goda livet – som alla äldre förtjänar

Varje år får fler och fler svenskar möjlighet att uppleva sin hundraårsdag. Vi lever friskare, och vi blir allt äldre. Det är en fantastisk utveckling. Fler kan njuta av många friska år även efter pensioneringen. Att livslängden i Sverige är bland de längsta i världen är ett kvitto på Sveriges välstånd och våra medvetna satsningar på en välfärd för alla.

Sedan 1994 har en rad förbättringar gjorts. Äldreomsorgen har utvecklats och maxtaxa har införts. Tryggheten för de med minst marginaler har förbättrats med ett särskilt äldreförsörjningsstöd och höjda bostadstillägg. Men det räcker inte. Fortfarande lever många äldre med knappa ekonomiska marginaler. Fortfarande är inte omsorgen om våra äldre tillräckligt bra – och fortfarande får många kvinnliga anhöriga bära ansvaret för äldre släktingar. Fortfarande känner långt ifrån alla äldre att deras kunskaper och erfarenheter tas tillvara.

Den positiva utvecklingen med allt fler äldre för också med sig nya utmaningar. Om tio år kommer behoven av äldreomsorg att börja öka kraftigt och därtill se olika ut – allt ifrån friska äldre, som inte behöver något stöd alls eller bara behöver lite hjälp i hemmet och några mötesplatser, till äldre med många olika sjukdomar samtidigt och demenssjuka.

Vi vill ta fram en nationell handlingsplan för att utveckla äldreomsorgen så att dessa nya behov kan mötas. Äldreomsorgen ska gå igenom samma fantastiska utveckling som barnomsorgen har gjort – så att både de som får omsorgen och deras anhöriga kan känna tillit till den. Brukarna måste få ett större inflytande över äldreomsorgens utförande. Äldreomsorgen ska ha kompetent personal som får utvecklas på sin arbetsplats, god verksamhet och nöjda brukare. Omsorg handlar om så mycket mer än livets nödort. Det handlar om gemenskap, glädje och medmänsklighet.

Många äldre vill inget hellre än att få fortsätta arbeta och bidra med sitt engagemang och sin kompetens. Hos landets vitala pensionärer finns en bank av kunskaper och erfarenheter som alla kan ha nytta av. Som äldre kan vi göra efterlängtade insatser i föreningslivet, men också i yrkeslivet. Denna tillgång måste tas tillvara. Äldrepolitik handlar inte bara om vård och omsorg utan också om möjligheten att leva ett rikt liv. Vi vill utveckla samarbetet med pensionärsorganisationerna och frivilligverksamheten.

Tryggheten för de äldre utmanas nu av krav på högre avgifter i sjukvården, dyrare tandvård och högre avgifter för läkemedel. Det kan inte vi acceptera. I stället vill vi ge alla äldre möjlighet till ett gott liv:

En äldreomsorg av hög kvalitet som möter skilda behov. Kvaliteten i äldreomsorgen måste ständigt utvecklas – både för dem som bor i eget boende och i särskilt boende. Även hemsjukvården måste förbättras. Äldre med många sjukdomar samtidigt ska få hjälp även i hemmet av kvalificerad personal. Vi vill se utbyggda demensboenden med specialutbildad personal. När man blir dement tappar man ofta språkkunskaper och behöver vård på sitt modersmål. Vi vill därför förbättra demensvården även för alla med annat modersmål än svenska, personalens språkkunskaper måste tas tillvara. Även vården och omsorgen för yngre dementa behöver förbättras. Äldre kvinnor och män ska få tillgång till hemtjänst och äldreomsorg på lika villkor.

Tryggt boende. Alla ska ha rätt att bo bra även som äldre. Vi vill satsa på att alla som vill och kan ska kunna bo kvar hemma, detta förutsätter en social bostadspolitik. Förebyggande arbete kan minska ohälsa och omsorgsbehov. Genom sociala nätverk, utbyggd dagverksamhet och naturliga träffpunkter kan ensamhet och isolering brytas. Vi vill fortsätta att utveckla stödet till anhöriga. Bostadsförsörjningen måste ta hänsyn till att allt fler äldre behöver anpassade former av eget boende, till exempel seniorboenden och servicehus med tillgång till gemenskapslokaler. Samtidigt behöver vi fler särskilda boenden. Ingen ska behöva flytta isär efter ett helt liv tillsammans bara för att ens livskamrat har blivit sjuk. Vi vill införa en pargaranti i äldreomsorgen. Vi vill att äldre ska kunna få hjälp med hushållsnära tjänster till rimliga priser och hög kvalitet genom kommunernas försorg. Det är viktigare än att subventionera städning för familjer som redan har råd att betala själva.

Ett kompetenslyft i äldreomsorgen. Personalens kompetens är en avgörande investering för att höja kvaliteten i äldreomsorgen. Idag saknar många som arbetar i äldreomsorgen särskild utbildning – även om de flesta har kompetens och erfarenhet utan att ha papper på det. Dessutom är det ofta svårt för alla som har jobbat länge i äldreomsorgen att utvecklas i sitt arbete. Vi vill därför satsa på kompetensutveckling för personalen på alla nivåer i äldreomsorgen, och utveckla en kompetenssteg med en lägstanivå och tydliga steg för utveckling i arbetet.

Trygg ekonomi för alla. Långt ifrån alla pensionärer har det bra ställt ekonomiskt. Idag har 200 000 pensionärer endast garantipension. När hyran, telefon- och elräkningen är betalade finns det inte mycket kvar att leva på. Vi vill förbättra bostadstillägget för pensionärer.

4.6 Bygg nytt, bygg om

Att flytta hemifrån är ett stort steg på vägen mot vuxenlivet. Att få känna att man klarar sig på egen hand, utan förmaningar, pepinnar eller vänligt överseende, är ett språng i livet. Sedan är bostaden viktig genom hela livet. Att bo bra – i ett bostadsområde där man känner sig trygg, i en lägenhet, radhus eller villa som är vacker att se på, med sina nära och kära – är en central del av det som vi kallar livskvalitet. Under de senaste tio åren har mycket hänt. Räntorna har pressats ned till rekordlåga nivåer. Boendekostnaderna för både villaägare och hyresgäster har sänkts som andel av inkomsten. I valet 2002 lovade vi socialdemokrater att det skulle byggas 120 000 nya bostäder under mandatperioden – och det löftet kommer att överträffas. Bostadsbyggandet ökar kraftigt.

Men fortfarande är behoven stora. På många håll är det ont om lediga hyresrätter – och de som finns förmedlas ofta via kontakter, inte genom rättvisa förmedlingar. Äldre som har bott länge på samma ställe och egentligen vill bo kvar tvingas flytta för att flerfamiljshuset saknar hiss. Många barnfamiljer, inte minst bland svenskar med utländsk bakgrund, är trångbodda. Segregationen är svår att bryta. Ofta känner sig inte minst kvinnor otrygga i sitt bostadsområde.

Visionen om en god bostad åt alla utmanas av krav på marknadshyror, utförsäljning av hyresrätter och nedskärningar i samhällets stöd till byggande. Vi socialdemokrater ser bostaden som en social rättighet:

Bostadspolitiken - en del av den generella välfärden. Den sociala bostadspolitiken är en viktig del av den svenska välfärdspolitiken. Utgångspunkten är att en bostad är en grundläggande rättighet för medborgarna. Bostadspolitiken ska vara generell. Samtidigt måste de som har det svårast på bostadsmarknaden idag, inte minst ungdomar, få goda möjligheter att få en egen bostad. Bostadspolitiken måste också bidra till att skapa förutsättningar för ett ökat inflytande och ansvar för de boende, oavsett boendeform och inkomstnivåer. Bostadsproduktionen ska vara generell och möta dagens och kommande generationers behov av bostäder till rimliga kostnader.

En fungerande bostadsmarknad måste präglas av valfrihet där också hyresrätten är ett tillgängligt alternativ. Allmännyttan utgör en garant för att det ska finnas hyresrätter, inte minst i våra storstadsregioner. Därför krävs det att vi slår vakt om och utvecklar allmännyttan – inte säljer ut den. Hyressättningen, bruksvärdesystemet och därmed hyresgästens besittningsskydd ska värnas och utvecklas för att kunna verka under nya förutsättningar på bostadsmarknaden.

Bygg framtidens folkhem. Vi vill bygga nytt, vi vill bygga klokt och vi vill bygga vackert. Priserna för nybyggnation ska pressas. Vi vill bekämpa monopol och karteller i byggbranschen. Energianvändningen ska minska. All nybyggnation ska vara ekologisk hållbar och för att öka konkurrensen ska fler byggsystem i trä tas fram. Det är viktigt att det finns såväl hyresrätter, bostadsrätter, kooperativa hyresrätter och privatägda småhus i våra bostadsområden, och att det råder neutralitet mellan upplåtelseformerna. Nya hyresrätter kan byggas i villaområden, och nya villor i hyreshusområden för att bryta segregation. Vi vill också göra mer statlig och kommunal mark tillgänglig för nybyggnation och förbättra planprocesserna. Stat och kommuner måste, inom ramen för ett generellt strandskydd, kunna tillämpa detta flexibelt för att stödja regional utveckling i glesare befolkade områden. Vi vill också ge ungdomar ökade ekonomiska möjligheter för att underlätta deras etablering på bostadsmarknaden.

Rusta upp våra bostäder och stadsdelar. Inom de kommande 15–20 åren kommer mer än en halv miljon lägenheter och småhus att rustas upp – inte minst i miljonprogramsområdena. Vi vill ta vara på detta tillfälle. Genom ombyggnad och upprustning kan vi stärka och utveckla våra bostadsområden, förbättra service och boendemiljöer. Så kan vi också göra bostadsområden mindre anonyma och tryggare. När renoveringarna sätter igång ska inte bara de gamla fastigheterna rustas upp. De ska också förbättras. Vi får chans att spara energi, tillgänglighetsanpassa och förnya hela stadsdelar. Ett sådant program är ett gemensamt ansvar för fastighetsägare och kommuner. Ett statligt engagemang för bland annat energieffektivisering är nödvändigt. Alla ska kunna bo bra.

En bostadsmarknad där alla får plats. Bostaden är en rättighet som måste gälla alla. Det kräver också att bostäder förmedlas rättvist och öppet utifrån tydliga regler och kriterier. Ingen ska diskrimineras. Det kräver att det finns en fungerande och modern förmedling av bostäder nära människor. För detta måste kommunen eller kommuner i samverkan ta ett ansvar.

4.7 En tryggare vardag

Socialdemokratin vill bygga ett tryggare land i en tryggare värld. Det är viktigt att minska människors otrygghet i vardagen. Synen på trygghet och säkerhet har förändrats. Det är inte längre en militär invasion vi oroar oss för. Men brottsligheten har förändrats och blivit grövre.

Organiserad internationell brottslighet har fått fäste i en del svenska städer och samhällen. Människor, narkotika, alkohol och tobak smugglas in över våra gränser. Svarta pengar flyttas mellan banker och företag i olika länder för att tvättas vita. Utpressning mot restaurang- och butiksägare, men också mot vittnen eller personal inom rättsväsendet blir allt vanligare. Grunden för rättssäkerheten får inte hotas. Rymningar och rån har blivit mer våldsamma. Människor drabbas av hatbrott på grund av sina åsikter, sitt ursprung eller sin sexuella läggning. Folkvalda politiker hotas. Kvinnor utsätts för hot och våld på grund av sitt kön, ibland av så kallade ”hedersskäl”. Den som blir utsatt för hatbrott eller på annat sätt hotas ska omedelbart få det stöd av samhället som krävs för att den ska kunna leva ett tryggt liv. Mer kraft måste också läggas på förebyggande åtgärder.

Enbart fler poliser kan aldrig lösa sådana problem. Det krävs bredare insatser.

Vi kan aldrig få bukt med brottsligheten utan att också bekämpa dess orsaker. Ur ojämlikhet, otrygghet, missbruk och segregation föds kriminalitet. Den kriminella debuten sker ofta tidigt i livet. Minskad segregation, förebyggande arbete, utbyggd missbrukarvård, uppsökarteam inom psykiatrin, satsningar på frivilligorganisationerna och särskilda insatser mot dem som begår brott i unga åldrar måste prioriteras. Vi måste prioritera ungdomar som lever i riskzonen. I en del områden är kriminaliteten så stor att vissa ungdomar har svårt att stå emot trycket att sluta sig till kriminella ungdomsgäng.

Att människor ska känna trygghet mot brott är en av grunderna för ett demokratiskt samhälle. Lagstiftningen ska vara modern och rättsväsendet starkt. Alla som anmäler ett brott måste kunna lita på att polisen tar anmälan på största allvar och utreder brottet. Vittnen ska skyddas. Brottsoffer ska få hjälp och stöd.

Sedan 1994 har polisens anslag ökat med 50 procent. Två nya polisutbildningar har startats och antalet poliser ökar stadigt. Breda satsningar har gjorts på rättsväsendet. Alternativ till fängelse, som elektronisk fotboja, har utvecklats. Säkerheten på anstalterna har förbättrats, och antalet rymningar minskar. Lagstiftningen som skyddar kvinnor mot mäns våld har skärpts. All befattning med barnpornografi har i praktiken kriminaliserats. Köp av sexuella tjänster har förbjudits, en ny lag mot människohandel har införts och antalet gatuprostituerade har minskat kraftigt. Kampen mot prostitutionen kräver ytterligare insatser.

Tryggheten i vardagen utmanas av klyftor och orättvisor, av missbruk och utslagning, men också av nya typer av organiserad brottslighet. Vi socialdemokrater vill bekämpa både brotten och dess orsaker:

Bekämpa brotten i vardagen. Vi har gjort stora satsningar på polisen för att minska vardagsbrottsligheten. Antalet poliser ökar nu för femte året i rad. Antalet bostadsinbrott och bilstölder har minskat stadigt under senare år. Men vi är inte nöjda. Brottsligheten ska minska ytterligare. Varje inbrott i bostaden eller bilen, varje misshandel på gatan är en allvarlig förseelse som självklart måste få konsekvenser. Illegal vapenhantering ska bekämpas. Betydligt fler brott ska klaras upp. Därför ska polisen få ännu bättre verktyg, bland annat bättre möjlighet att använda DNA. Polisen ska finnas till för alla – i hela landet. En utbildning för poliser ska införas på flera platser i landet för att underlätta en bred rekrytering och anställningar i glesbygd. En förändrad utbildning kommer att ge möjlighet till ökad specialisering och forskning. Ledarskapet inom polisen behöver utvecklas. Det ska bli fler poliser med annan etnisk bakgrund än svensk. Polisen ska arbeta på de tider då den bäst behövs. Det ska vara lätt att komma i kontakt med polisen.

Bättre kriminalvård. Vi satsar på en kriminalvård vars främsta uppgift är att förhindra återfall i brott. Vård och behandling utgör grunderna i den humana kriminalvården. Vi ska satsa på personalens kompetens och innehåll i verksamheterna inom kriminalvården ska utvecklas. Rymningarna har minskat kraftigt de senaste åren. Men fortsatta insatser behövs för att skärpa säkerheten kring de farligaste och mest rymningsbenägna internerna. Samtidigt ska de som vill bort ifrån brottsens bana få stöd. Vi vill individualisera kriminalvården. Tiden i anstalt ska vara anpassad till den enskilde. Det ska löna sig att aktivt arbeta med sin situation. Missbruk, kriminalitet i anstalt eller rymningar ska få konsekvenser för den enskilde. Stödet vid övergången från anstalt till frihet ska utvecklas och intagnas anhöriga och närstående ska involveras i behandlingsarbetet för att minska antalet återfall.

Bekämpa mäns våld mot kvinnor. Att bekämpa mäns våld mot kvinnor är en prioriterad fråga i jämställdhetspolitiken. Det är samhällets ansvar att förebygga brott och stötta och skydda de kvinnor och barn som utsätts för våld och sexuella övergrepp. Varje kommun ska ha resurser, kunskap och beredskap för detta. Socialarbetarnas kompetens på området ska höjas. Kriscentrum för kvinnor och landets kvinnojourer gör betydande insatser och ska ges stöd. Kriscentrum för män kan fylla en viktig funktion för att behandla män som utövar våld mot kvinnor. Utvecklingen av tekniska hjälpmedel för att hindra män från att överträda besöksförbud ska prioriteras. Få är så utsatta som de barn som bevittnar eller utsätts för våld av en nära anhörig. Skyddet för dessa barn måste stärkas bland annat genom ökad kompetens och ett förbättrat samarbete mellan olika myndigheter och andra aktörer.

Bekämpa internationell och organiserad brottslighet. Sverige förändras och vi möter nya typer av brottslighet. Internationella ligor etablerar sig i Sverige. För att kunna bekämpa denna brottslighet behöver rättsväsendets verktyg vässas. Redan i dag kan polisen använda telefonavlyssning. All kriminell information utbyts dock inte över telefon. Polisen ska därför kunna använda buggning i brottsbekämpande syfte. Buggningen ska – precis som med telefonavlyssning i dag – kräva beslut i domstol och enbart få användas vid misstanke om grov brottslighet. Kampen mot den organiserade brottsligheten är en angelägenhet för hela samhället. Det behövs ett nära samarbete mellan kommuner, myndigheter och rättsväsende. Ett ökat internationellt samarbete, inte minst inom EU, är också nödvändigt för att bekämpa den gränsöverskridande brottsligheten. För att förhindra

terroristbrott ska polisen få möjlighet till telefonavlyssning i förebyggande syfte. Vittneskyddet ska stärkas ytterligare.

5. EN HÅLLBAR UTVECKLING

5.1 Inledning

Vi vill alla leva i ett samhälle där luften är frisk, vattnet rent, skogarna gröna och maten hälsosam. Att få ströva i naturen, plocka bär eller klättra i berg är en viktig del av vår livskvalitet. För socialdemokratin är målet att kunna överlämna en bättre värld till kommande generationer än vi fick av våra föräldrar. Kunskapen och medvetenheten om sambanden måste öka och komma alla till del.

Världen blir ständigt rikare. Nya marknader växer fram, människor lyfter sig ur fattigdom, fler får chans att leva ett bra liv. Samtidigt innebär utvecklingen en enorm utmaning. I takt med att ekonomin växer, kopieras den livsstil vi har i västvärlden. Men jordens resurser räcker inte till för att bära de utsläpp och den förbrukningstakt vi i den rika världen har om vår livsstil skulle bli global. Hållbar utveckling förutsätter en global jämlikhet, mellan människor, regioner och länder.

Lösningen är inte att hålla tillbaka utvecklingen eller minska tillväxttakten. Det skulle bara betyda att fler människor får fortsätta att uthärda fattigdom och armod. En av de viktigaste lösningarna är ny teknik för effektivare resurshushållning, vilket starkt markerades på tillväxtkongressen. Den är i sig en drivkraft. Höga ambitioner och en tuff miljölagstiftning på miljöområdet stimulerar utvecklandet och användandet av ny miljövänlig teknik. En lika viktig drivkraft är ökad global jämlikhet mellan människor, regioner och länder, i arbetet för den hållbara utvecklingen.

I Sverige har vi de senaste tio åren arbetat systematiskt och målinriktat med att ställa om samhället till att bli mer miljöanpassat. Det har gett resultat. Den förnybara energin har ökat med 31TWh under de senaste tio åren. Utsläppen av svaveldioxid i luften har halverats. Utsläppen av kväveoxider har minskat med 35 procent sedan 1990. Flera arter som för tio år sedan riskerade att utrotas är idag livskraftiga.

Det svenska exemplet väcker uppmärksamhet i omvärlden. Internationella undersökningar visar att Sverige är världsledande på att höja välståndet utan att trycket på miljön ökar. Sverige är ett föregångsland när det gäller att använda ekonomiska styrmedel och systematiskt miljömålsarbete. Sveriges påverkan i EU har även lett till en förbättring inom flera miljöområden. En del i arbetet för att nå en hållbar utveckling är att erbjuda bättre kollektiva resmöjligheter, tillgängliga för alla, såväl lokalt, regionalt som nationellt. Vi socialdemokrater vill bygga det gröna folkhemmet, ett långsiktigt hållbart samhälle. Goda ekonomiska framsteg måste förenas med social rättvisa och skydd av miljön. Det är ingen ouppnåelig vision - vi är redan på väg.

5.2 Trygg och förnybar energiförsörjning

Den största utmaning som världen står inför är klimatförändringarna. Den globala uppvärmning som pågår är den mest dramatiska temperaturförändringen på över tusen år. De tio varmaste åren som hittills har uppmätts har alla infallit efter 1990. Återkommande värmeböljor, skyfall och stormar - vi påminns ständigt om miljöns sårbarhet och vårt stora beroende av den natur och miljö vi lever i.

Sverige är ett föregångsland i energiomställningen. Bara under de senaste tio åren har industrins energianvändning minskat med 33 procent. Runt om i landet har 1 800 miljöprojekt genomförts inom ramen för lokala investeringsprogram. Effekten är en minskad energiförbrukning som motsvarar årsförbrukningen i 90 000 småhus. Sverige har, som ett av få länder i världen, redan lyckats minska våra utsläpp av växthusgaser. Miljöteknikbranschen skördar stora framgångar, som ett resultat av en medveten politik.

Målet är nu att trygga tillgången på el och annan energi med en energiproduktion som har låg inverkan på hälsa, miljö och klimat – och att göra detta på internationellt konkurrenskraftiga villkor. Därför vill vi utveckla en sammanhållen energi- och klimatpolitik.

Elmarknaden har under de senaste årens avregleringar genomgått stora förändringar. Genom tydligare regler och större krav på elproducenterna och distributörerna ska tillgången på el och energi producerad med låg inverkan på hälsa, miljö och klimat säkras. Vi måste bygga vår energiproduktion på förnybara energikällor, fasa ut miljöfarlig energiproduktion och effektivisera energianvändningen. Samtidigt ska basindustrin ha god tillgång

till energi och naturresurser - till konkurrenskraftiga priser. Det är viktigt för den globala miljön att denna industri ges goda möjligheter att investera i vårt land och därigenom kunna pröva ny miljö- och energieffektiv teknik.

Det statliga bolaget Vattenfall bör kunna erbjuda sina industrikunder Europas lägsta energipriser – på kommersiella grunder och utan att det kommer i konflikt med EU:s konkurrensregler. Vattenfall ska också spela en nyckelroll som föregångare i arbetet med att ställa om sin produktion till en långsiktigt hållbar utveckling. Det är uppenbart att Vattenfall kan göra mer och kan höja ambitionsnivån på detta område.

Sveriges framgångar i energiomställningen hotas nu av krav på ökad marknadsstyrning och lägre ambitioner på miljöområdet. Vi socialdemokrater vill i stället fortsätta bygga det gröna folkhemmet. Denna utveckling skall stimuleras både i skattesystemen och genom ekonomiska bidrag i omställningsprocessen:

Bryt oljeberoendet. Fortfarande värms allt för många hyresfastigheter upp av olja. Fortfarande har runt en halv miljon småhusägare kvar sina gamla oljepannor. Fortfarande drivs nästan alla bilar av bensin. Men nu ser vi möjligheterna för ett trendbrott. Tekniken har gått framåt. Allt fler upptäcker fördelarna med olika typer av värmepumpar, fjärrvärme och pellets, och efterfrågan på miljöbilar och alternativa drivmedel ökar. Vi vill påskynda denna utveckling, genom att satsa på energiforskning och stödja kommersialiseringen av dess resultat, både för miljöns skull och för samhällsekonomin skull. Målet är att beroendet av fossila bränslen ska brytas till 2020. Då ska ingen bostad behöva olja för sin uppvärmning. Då ska ingen bilist vara ensidigt hänvisad till fossila drivmedel. Då ska det alltid finnas bättre alternativ till olja. För att nå dit vill vi utveckla ett nationellt program för att bryta Sveriges oljeberoende. Dessutom ska utsläppen från kvarvarande nödvändig fossil förbränning tas om hand och lagras så att de inte bidrar till vare sig klimatförändringar eller miljöförstöring.

Miljö- och energiteknik på export. Höga ambitioner på miljöområdet och en tuff miljölagstiftning stimulerar utvecklandet och användandet av ny miljöteknik. Miljöteknik är en av Sveriges snabbast växande exportbranscher. Det är en strategisk framtidsbransch. Sverige har starka förutsättningar att driva på teknikutvecklingen då en stor del av vår exportindustri är inriktad på att finna goda lösningar på energi- och miljöområdet. Samhället skall därför på olika sätt stödja ett samarbete mellan basindustrin och andra företag som utvecklar teknik för en effektivare resurshushållning. Miljöforskning ska få bättre möjligheter att kommersialiseras. Svenska företag med ny ekologisk teknologi ska få stöd för att kunna komma ut på den internationella marknaden. Det kommer att generera ny tillväxt, ny forskning och nya jobb i Sverige.

Användningen av förnybar el ska öka. Målet är en ökning med 15 TWh under de närmaste tio åren. Kärnkraften ska successivt fasas ut med hänsyn till sysselsättning och välfärd och i den takt kärnkraftselen ersätts med el från förnybara källor samt energieffektivisering. Framtidens energisystem kommer att bestå av flera olika energikällor, stora som små i samverkan. Klimatinvesteringsprogrammen i landets kommuner ska fortsätta och stärkas. Utbyggnaden av vindkraft på land och till havs ska snabbas upp. Idag tas biobränslen till största delen från skogen; i framtiden är det viktigt att jordbruket får utveckla sin andel av energiproduktionen. De gröna certifikaten är ett effektivt styrmedel. Handeln med utsläppsrätter inom EU kommer att minska koldioxidutsläppen i hela Europa. Det är viktigt att införandet genomförs på överenskommen sätt i alla medlemsstater för att inte snedvrider konkurrensen.

Alla behöver hjälpas åt. Vi konsumenter är miljömedvetna och vana att ta ansvar för våra inköp, men det måste bli mycket lättare att vara en aktiv elkonsument. Vi vill se enklare elräkningar, möjlighet till snabba avläsningar, tydligare regler och bättre ersättning vid elavbrott. En elmarknad där kunderna har en stark ställning förutsätter en välfungerande konkurrens. Hela samhället – den offentliga sektorn, företagen och hushållen – behöver samverka i omställningen.

5.3 Höga ambitioner för miljöpolitiken

Sverige har blivit ett föregångsland i omställningen till ekologisk hållbarhet. Men det räcker inte. Vi kan göra mer och det gör vi inte minst genom att främja ny teknik som leder till hushållning med våra resurser och därmed kan få efterföljd i andra länder. Det krävs nationella insatser, och det kommer att krävas ett fortsatt intensivt arbete i olika internationella fora. Miljöförstöringen stannar inte vid nationsgränserna. Föroreningar kommer med vind, regn och vattenströmmar. Kemikalier och farliga material följer med varor i den globala handeln. Haven delar vi med våra grannländer.

En rik natur är en viktig del av vår välfärd och allemansrätten och strandskyddet är unika tillgångar. Samtidigt är naturen själva grundförutsättningen för mycket av vår basindustri. Det norra barrskogsbältet har en särskild

förmåga att binda koldioxid. Därför ställer vi höga krav på skogs- och naturvård. Kulturlandskapet är en förutsättning för vår rika flora. I en tid då jordbruket genomgår kraftiga förändringar vill vi värna det öppna landskapet och säkerställa den biologiska mångfalden.

Östersjön är hårt drabbat av miljöproblem. Stora insatser har gjorts för att förbättra avloppsreningen, minska kvävebelastningen från jordbruket, stoppa utfiskningen och skärpa miljöövervakningen. Men det räcker inte. Vi måste göra mer. Alla länder runt Östersjön måste ta sitt ansvar. Nu när åtta av nio östersjöländer är medlemmar i EU har vi en ny chans att förbättra miljösituationen i Östersjön. Den vill vi utnyttja.

Konsumtionsmönstren förändras. Sedan åttiotalet har hushållen i EU fördubblat sin konsumtion. Bara de svenska hushållen omsätter ungefär tusen miljarder kronor per år. En hel del av det vi konsumerar tär på miljö och natur här och nu. Annat riskerar livsvillkoren för kommande generationer - i vårt och andra länder. Vi vill se en hållbar konsumtion som bär sina miljökostnader.

Idag utmanas en god framtida miljö av krav på minskade resurser och lägre ambitioner på miljöområdet. Vi socialdemokrater är fast beslutna att nå målet att klara av dagens stora miljöproblem inom en generation:

Vår havsmiljö är hotad. Idag hotas våra hav av övergödning, miljögifter, utfiskning och oljeutsläpp. Östersjön är särskilt drabbad. Vi vill ta fram en aktionsplan för Östersjön som nu är klassad som särskilt känsligt havsområde. Västerhavet med sin biologiska mångfald har en annan problematik, nog så viktig. Sverige ska med EU som redskap och en aktiv marin politik bryta trenden och skapa ekologisk balans i våra hav. Vi ska driva på för att öka takten i det internationella samarbetet med Nordsjöländerna och våra grannar kring Östersjön. EU måste besluta om bindande regler. Forskning och miljöövervakning ska utvecklas och sjösäkerheten förbättras. Ett internationellt forskningscentrum för havsmiljö ska inrättas.

Miljöanpassade transporter. En hållbar utveckling kräver att sambandet mellan ekonomisk tillväxt och ökade utsläpp från transportsektorn bryts. Därför vill vi främja kollektivtrafiken och driva på för mer energieffektiva fordon och miljövänligare drivmedel. Vi vill också att en större andel av godstransporterna ska ske via spår och sjöfart.

Biologisk mångfald. Fortfarande hotas många växt- och djurarter, och fortfarande går arbetet med att bevara skyddsvärda skogsområden alltför långsamt. En modern naturvård måste också värna de stora rovdjuren - björn, järv, lo, varg och kungsörn. Det är ett ansvar vi har gentemot kommande generationer. Men avvägningen mellan olika intressen är svår. Även i rovdjurstäta områden måste det finnas möjlighet till säker djurhållning och annan verksamhet för befolkningen, och alla människor måste kunna känna sig trygga där de bor. Vi vill utvärdera effekterna av rovdjursstammarnas utveckling och problem knutna till att uppfylla målen i en sammanhållen rovdjurspolitik. Det är viktigt att utveckla formerna för samverkan och utökat lokalt och regionalt inflytande.

Miljöpolitiken är internationell. Vi vill att Sveriges ledande roll inom det europeiska och internationella miljöarbetet ska befastas och utvecklas. Alla internationella arenor ska utnyttjas för att driva på för en global hållbar utveckling. Sverige ska driva på för ett nytt klimatavtal då Kyotoprotokollet löper ut 2012. Biståndets gröna profil ska stärkas. Vi ska använda biståndsmedel för att stödja miljövänlig och förnybar energiproduktion i utvecklingsländer. EU är en betydande arena för arbetet för en hållbar utveckling. Sverige ska bidra aktivt för att få till stånd en strikt kemikaliepolitik inom EU och för en internationell kemikalielagstiftning.

Konsumenternas makt ska öka. Alla konsumenter ska ha möjligheter att välja produkter och tjänster som inte skadar miljön eller människors hälsa. En kommunal konsumentvägledning är en viktig resurs för detta. Konsumenternas makt kan stärkas genom konsumentkooperativa lösningar. Vi vill också ställa krav på producenter och handlare för att mat som producerats rättvist och ekologiskt ska vara tillgängliga för alla till ett konkurrenskraftigt pris.

Fler ekologiska varor. Vi vill öka den certifierade jordbruksmarken och den ekologiska produktionen av livsmedel. Konsumenternas efterfrågan avgör i stor utsträckning hur mycket som produceras ekologiskt. Vi vill att den offentliga sektorn ska öka konsumtionen av ekologiska produkter.

6. FRED OCH FRIHET I GLOBALISERINGENS TID

6.1 Inledning

Vi tror på alla människors lika värde och lika rätt. Vi tror på möjligheterna att öka rättvisan och sprida välståndet till fler. Med ökat välstånd och växande insikter om det ömsesidiga beroendet mellan människor och länder blir en positiv utveckling möjlig – men det kräver ett större internationellt engagemang. I alla länder, i vår rörelse, i vår vardag.

Så länge som hundratals miljoner barnarbetare finns i världen, så länge arbetare utnyttjas i så kallade ekonomiska frizoner och så länge miljontals barn dör i sjukdomar som det egentligen finns bot för – så länge är inte alla människors lika värde verklighet. Och så länge har den internationella socialdemokratin arbetsuppgifter.

De djupa skillnaderna mellan fattiga och rika i världen är vår största internationella utmaning. Freden hotas alltid där klyftorna och maktlösheten är som störst. Socialdemokratinns mål är en jämlik och trygg värld. Fredsfrämjande insatser, konfliktförebyggande arbete och en aktiv global fördelningspolitik är våra främsta verktyg.

Vi ser idag klassiska motsättningar, men på en ny, global arena. Internationella företag utnyttjar globaliseringens möjligheter. Ekonomin har internationaliserats, men våra demokratiska verktyg har ofta förblivit nationella. Detta vill vi förändra.

Vi socialdemokrater tror på globaliseringens möjligheter, men vill motverka dess nackdelar och bekämpa dess baksidor. Vi bejakar ökad demokrati, ekonomisk tillväxt, frihandel och nya produktionsmönster.

Vi vill samarbeta med andra progressiva rörelser för att bekämpa fattigdom, sjukdomar och ofrihet. Vi vill kämpa för att stärka de grundläggande mänskliga rättigheterna i arbetslivet. Vi vill ta kampen mot svältlöner, barnarbete och lönedumpning. Det går inte att stoppa förändringen – men det går att styra förändringen i positiv riktning.

Socialdemokratin vill att Sverige ska våga stå upp för internationell rätt och påtala brott mot mänskliga rättigheter – oavsett var de begås. För oss är det självklart att samma spelregler ska gälla alla individer, men också alla nationer. Vi ska hävda allas lika värde och lika rätt.

6.2 Demokratisera globaliseringen!

Politiken och demokratin måste komma ikapp den ekonomiska globaliseringens försprång. Vi måste bli bättre på att inom internationella organisationer driva frågor om arbetstagarnas rättigheter, internationella miljöregler och rättvisa handelsvillkor. Det handlar också om att komma åt skatteparadis, pengatvätt och terrorismkonton, om rätt utformade tjänstedirektiv inom EU, och om nya vägar för att finansiera utveckling. Med en mer aktiv politik kan vi förflytta makt från den internationella marknaden till internationella politiska institutioner.

En demokratisk globalisering kräver respekt för de internationella regelverk och institutioner som redan finns på plats. Den internationella rätten, konventioner, protokoll och regelverk måste följas. Med gemensamma spelregler skyddas små staters rätt, och den globala demokratin stärks. När den internationella rätten efterlevs styrs utvecklingen av gemensamma överenskommelser och på lika villkor, inte av de stater som har störst militär eller ekonomisk styrka. Därför vill vi socialdemokrater värna och stärka den internationella rätten.

Den internationella brottmålsdomstolen och andra globala institutioner måste respekteras. Ingångna avtal som Kyoto-protokollet och icke-spridningsfördraget måste efterlevas, liksom FN:s resolutioner. Vi vill arbeta för en stark, effektiv och välrespekterad rättsordning baserad på folkrätt och mänskliga rättigheter. EU ska vara ett föredöme för det internationella samarbetet.

Kampen för mänskliga rättigheter utmanas av att globaliseringen inte kommer alla till del. Vi socialdemokrater sätter människan före marknaden – vi vill demokratisera globaliseringen och stärka folkrätten:

Globala fackliga rättigheter. Fler länder behöver ratificera ILO:s konventioner om arbetstagares rättigheter. Vi vill kraftigt öka de svenska bidragen till genomförandet av dessa, liksom stödet till bildandet av fria fackföreningar.

Stärk den internationella brottmålsdomstolen. Vi vill aktivt arbeta i EU och FN för att stärka den internationella brottmålsdomstolen, såsom gjordes i fallet Darfur. FN:s säkerhetsråd måste hänskjuta fler fall till

den internationella brottmålsdomstolen.

En folkrätt som sätter människors säkerhet främst. Vi vill stärka de mänskliga rättigheterna. Det gäller såväl de politiska och medborgerliga som de sociala, ekonomiska och kulturella rättigheterna. En modern folkrätt sätter människors säkerhet före staters suveränitet. Ingen stat ska kunna begå grova övergrepp mot sin befolkning utan reaktioner från det internationella samfundet. Vi vill vara folkrättens modigaste försvarare i det internationella samfundet, och vi vill göra EU till en tydlig global förespråkare och ett föredöme för en stark internationell rättsordning.

6.3 Framtid i fred och säkerhet

Extrem fattigdom och kamp om resurser är ofta orsaker till världens konflikter. Etniska och religiösa motsättningar underblåses av ekonomiska och politiska intressen. De kräver politiska, ekonomiska och diplomatiska insatser. Vi vill aktivt arbeta för att lösa dessa motsättningar och förebygga konflikter i stället för att utkämpa dem. Alla länder har ett ansvar för vår globala säkerhet.

Internationellt samarbete är mer nödvändigt än någonsin. Men dagens samarbetsformer är inte anpassade för dagens värld, och inte heller tillräckligt effektiva. FN:s roll måste stärkas, och säkerhetsrådet måste bättre avspegla förhållandena i världen.

Konflikten mellan israeler och palestinier berör som få andra hela världens säkerhet. Efter år av bakslag behöver parterna världens stöd och påtryckningar för att få igång processen mot fred. Israel har som den starkare parten ett särskilt ansvar att föra fredsprocessen framåt. Ockupationen av de palestinska områdena måste upphöra. Den israeliska bosättnings- politiken, byggandet av muren och stängslet på ockuperad mark och överväldet måste upphöra. Palestinierna måste å sin sida ta tydligt avstånd från självmordsbombningarna. Terrorism kan aldrig rättfärdigas. Vi vill se ett oberoende demokratiskt och livskraftigt Palestina, sida vid sida med Israel, med säkra och erkända gränser för båda parter. Gränserna före 1967 års krig måste vara utgångspunkten. Ingen förändring av dem är acceptabel som inte överenskommits parterna emellan. Världssamfundet måste bistå palestinerna med återuppbyggnaden. En internationell närvaro behövs för att stärka säkerheten.

I Irak fortsätter våldet att skörda offer. Vi vill se ett demokratiskt självständigt Irak. Den USA-ledda invasionen av Irak stred mot internationell rätt. Nu måste vi med kraft stötta den nya demokratin och ge ökat stöd till den hårt drabbade irakiska befolkningen. Vi ska driva på för ett ökat internationellt engagemang för en lösning av den utdragna Västsaharakonflikten. Situationen för västsaharierna är både humanitärt och politiskt oacceptabel. Den utlovade folkomröstningen måste snarast genomföras och västsahariernas rätt till självbestämmande respekteras.

Det är i Afrika fattigdomen är svårast att bekämpa. HIV/aids, konflikter och knappa resurser skapar stora hinder i många afrikanska länder. Säkerhet och utveckling är varandras förutsättningar. Den nya afrikanska unionen bygger på detta synsätt. Den Afrikanska unionens och FN:s fredsfrämjande arbete i afrikanska konfliktområden behöver vårt fortsatta stöd. Även EU och Nato måste i större utsträckning engageras i fredsfrämjande arbete i Afrika. Samtidigt måste fattigdomsbekämpningen fortsätta med kraft.

Framväxten av det europeiska samarbetet har varit avgörande för vår kontinents välbefinnande. I århundraden drabbades Europas befolkningar av blodiga krig länderna emellan. I dag präglas Europa av fred. Historiskt sett är denna utveckling fantastisk. Vi socialdemokrater vill att EU i grunden ska vara ett mellanstatligt samarbete, där vi tillsammans med de andra medlemsstaterna kan lösa problem som kräver gemensamma lösningar. Vi socialdemokrater vill utveckla dagens EU på alla de områden där vi genom unionen bäst kan skapa gemensamma lösningar på gemensamma problem – som hårdare gemensamma tag mot miljöförstöring, som kraftfulla insatser mot människohandel och annan internationell brottslighet, som arbetet för att skapa fler och tryggare jobb.

Vi socialdemokrater har drivit på för att EU i maj 2004 kunde få tio nya medlemmar. Vi ska driva på för en fortsatt utvidgning av EU.

Världens kostnader för militär upprustning ökar åter, och arbetet för nedrustning och icke-spridning av kärnvapen har mött flera bakslag. Vi vill aktivt arbeta för nedrustning och bättre kontroll av kärnvapnen. Vi vill se ett starkare IAEA, som får rätt till insyn i all kärnteknik i alla länder. Handel med vapen och försvarsmateriel ska minska och kontrolleras med strikta internationella regler. Det måste vara tydligt vad som är legitim anskaffning till självförsvar och militär förmåga som tjänar upprätthållandet av internationell lag. Icke-demokratier och länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna kan inte ges samma legitimitet att få skaffa

vapen.

Sverige är militärt alliansfritt. Vi vill göra vårt land bättre rustat för att kunna bidra med internationella insatser för fred. Omvandlingen av det svenska försvaret ska fortsätta. Vi vill se ett effektivt insatsförsvaret med förmåga att verka både i Sverige och utomlands – över hela skalan från förebyggande åtgärder till fredsframtvängande insatser på säkerhetsrådets uppdrag. Vi vill också ge EU ökad kapacitet för internationell krishantering i enlighet med FN-stadgan.

Fred och säkerhet i världen hotas av fattigdom, förtryck, terrorism och konflikter. Vi socialdemokrater vill öka den globala säkerheten och ta kampen för internationell rättvisa, fred och nedrustning:

Ett starkare och effektivare FN. Vi vill se ett FN med ett effektivt och representativt säkerhetsråd, där vetot avskaffas. Vi vill ha en organisation som bättre förmår förebygga konflikter och förhindra folkmord. Internationella samfundet måste kunna gripa in och skydda när en befolkning drabbas av storskaliga övergrepp och dess regering inte tar sitt ansvar. Mänskliga rättigheter måste ges större tyngd.

Fred i Mellanöstern. Den svenska socialdemokratin ska fortsätta att ge ett starkt stöd till fredskrafterna på båda sidor och samtidigt driva på för ett större engagemang från EU och USA. Målet är en hållbar och rättvis fred, byggd på folkrätten och FN:s resolutioner.

Kamp för nedrustning. Vi vill i EU och FN fortsatt aktivt arbeta för nedrustning, och för en värld utan kärnvapen. Vi vill ha tuffare kontroll mot spridning av massförstörelsevapen.

6.4 En rättvisare värld

Socialdemokratin har länge haft målet att Sveriges bistånd ska vara en procent av bruttonationalinkomsten. År 2006 når vi dit. Sverige har stor tyngd som givare i Världsbanken och FN-systemet. Det ger oss både möjligheter och ett särskilt ansvar. Svenskt bistånd ska hanteras målmedvetet och effektivt. Vi driver på för att samma sak ska gälla bistånd från EU. Mottagare av svenskt utvecklingsbistånd ska tydligt sträva mot målen om demokrati, jämställdhet och mänskliga rättigheter.

För en långsiktigt hållbar global utveckling krävs en helhetssyn inkluderande allt från bistånd och rättvis handel, till skuldavskrivningar och miljöpolitik. Sverige har som första land i världen en sådan samstämmig utvecklingspolitik. Nu går vi vidare. De övergripande målen om minskad fattigdom ska få ökad tyngd inom samtliga politikområden. Samordningen av politiken för global utveckling ska också stärkas.

När människor kommer till vårt land och söker asyl, står världens orättvisor och förtryck bokstavligen på vår tröskel. Men de allra flesta av världens flyktingar möter vi aldrig. De lever i stora flyktingläger i några av världens fattigaste länder. Vi vill öka stödet till insatser i världens flyktingläger och höja vårt bidrag till FN:s flyktingorgan UNHCR.

Sverige ska ha en generös, human och rättssäker flyktingpolitik. Sedan 1994 har handläggningstiderna för asyl kortats med i genomsnitt 70 dagar, och asylsökande barn har fått rätt till fullvärdig skolgång och sjuk- och tandvård. Förföljelse på grund av kön eller sexuell läggning har blivit grund för flyktingsstatus. Men det räcker inte. Skyddsgrunderna för asyl ska utvidgas och väntetiderna kortas. Barn som sökt asyl och fått avslag ska ha rätt att gå i skola så länge de är kvar i Sverige. Asylsökande har rätt till ett snabbt beslut. Ett första besked ska ges inom sex månader. För att öka rättssäkerheten vill vi att utlänningsnämnden ska ersättas av domstolsprövning. Vi vill också öka skyddet för ensamkommande flyktingbarn. EU ska ha en gemensam flyktingpolitik som garanterar alla asylsökande en rättssäker prövning och ett bra mottagande inom hela unionen.

I en värld där klyftorna ökar och marknadskrafterna har ett övertag utmanas kampen mot fattigdom, för demokrati och frihet. Vi tror på solidaritet och gemensamt ansvar:

Rättvis världshandel. En rättvis världshandel är en nyckelfråga för att minska de globala klyftorna. Det är oacceptabelt att den industrialiserade världen missgynnar utvecklingsländer genom importtullar och exportstöd till den egna industrin eller till jordbruket. EU:s direkta jordbrukssubventioner motsvarar mer än världens samlade utvecklingsbistånd. Vi ska intensifiera arbetet med att avskaffa EU:s jordbrukssubventioner. Vi vill ta

initiativ inom Världshandelsorganisationen, WTO, mot orättvisa handelshinder. Vi vill öka stödet till Rättvisemärkta varor.

Skuldavskrivning för fattigdomsbekämpning. Det behövs en gemensam internationell överenskommelse för att helt avskriva de fattiga ländernas skulder. Det ska även finnas nya möjligheter för framtida lån till investeringar och fattigdomsbekämpning.

Bistånd för demokrati, hälsa och ren miljö. Fattigdom är inte bara brist på mat och pengar, utan också brist på makt. För socialdemokratien är biståndet en del av den internationella solidariteten. Utbildning för alla är angeläget och ett instrument för förändring. Ett fungerande rättsväsende och aktiva ombudsmän är särskilt viktiga för de fattiga. Nya demokratier ska stödjas uthålligt. Det behövs en bättre samverkan mellan givarländerna. Jämställdhet är högprioriterat också i biståndet. Den fria opinionsbildningen är central för den demokratiska utvecklingen. Arbetsrätten ska ges större plats i svenskt bistånd. Kampen mot HIV/AIDS, andra smittsamma sjukdomar och barnsjukdomar ska prioriteras. För att vi ska nå en hållbar utveckling måste vi rikta insatser mot miljöförbättrande åtgärder, till exempel stöd till förnybar energi. Vi ska aktivt arbeta för alla människors rätt till rent vatten. Vi vill öka uppföljningen och kontrollen av hur biståndet används. Nolltolerans mot korruption gäller. Demokrati och respekt för mänskliga rättigheter ska vara grundläggande värden i allt bistånd, därför ska också demokratisk utveckling stödjas.